

Personajes

NOTICIA DE PREMSA

CLARA

22

ROGERIA

22

JOSEFA

23

MARIUS

23

GERGAL

Drama de familia en tres actos
y epilog.

BOY

23

DOCTOR BARRA

23

EL PENDETON DE L'EPILLO

Ellos d'acció, un poble paral et castanyer

Després d'arrivar, les de l'actor

Epilog, actual.

PRIMER ACTE

PERSONATGES

Personatges

ANDREUA	25	anys
CLARA	29	"
EUGENIA	52	"
JOSEPA	60	"
MÀRIUS	30	"
GONÇAL	55	"
BOI	50	"
DOCTOR BENET	65	"

EL PERSONATGE DE L'EPILEG

ANDREUA
=====

Lloc d'acció, un poble rural de Catalunya.

Dreta i esquerra, les de l'actor.

Epoca, actual.

PRIMER ACTE

DECORACIÓ

Despatx de l'enginyer Màrius, a la casa pairal de la família Montfort. Al mur del fons, una gran llibreria plena de volums, i a la banda dreta, un finestral que dona al jardí. Al costat esquerre, porta d'una sola peça que s'obre cap a dins de l'escena i en direcció al fons. Al costat dret un passadís que condueix al jardí. Plans i dibuixos d'enginyeria, col·locats en marcs i penjats a les parets. En un lloc visible, un calendari de bloc gran amb el full del dia 11 de maig. Davant el finestral, una taula de treball amb papers, estoig de compassos, altres utensilis de dibuix i un gerro amb flors blanques. Mes al mig de l'escena, i cap a l'esquerra, una poltrona amb dos coixins, a prop d'una tauleta, damunt la qual, hi ha un llum, amb pàmpol de roba, llevadís, ormeig d'escriure, estris de fumador, un rellotge i uns quants llibres. Mobles moderns. Primera hora de la tarda.

- COMENÇA -

ANDREUA

(Des de dins). Màrius! Màrius! (Entra per l'esquerra i al trobar la cambra sola va a mirar pel finestral).

JOSEPA

(Compareixent pel passadís.) El senyoret anat al mo-

lí.

ANDREUA

Maleit molí! S'alçat de taula, sense haver acabat de dinar. Em pensava que havia vingut ací, al despatx.

JOSEPA

Les obres de la presa no el deixen estar tranquil un sol moment. Si ell no es allà, tot va com Déu vol. Tothom arronça, i no es fa la feina que hauria de fer-se.

ANDREUA

Aii dida. Quina vida més trista la meva. Sola, sempre sola. Màrius passa tot el dia a l'obra, i la nit estudiant fins altra hora. Com avorreixo aquestes parets i aquests llibres.

JOSEPA

Així que estigui enllestida la fàbrica, tot canviarà com per art d'encantament. Aleshores, retornarà la pau i el benestar a casa, i recobraràs l'alegria perduda, perquè el senyoret, lliure de preocupacions, som lament viurà per a tu, tal com desitjes.

ANDREUA

Tinc el presentiment que Màrius no serà mai meu, meu del tot, com jo voldria. (Com parlant amb sí mateixa) Hi haurà sempre alguna cosa que ens separarà.

JOSEPA

Tot això són cabòries, nervis, ganes de turmentar-te inutilment. Qui és capaç de disputar-te el seu amor?

ANDREUA

Que se jo! Que se jo! Pobra de mi. (Fixant-se amb les flors del gerro.) Aquestes flors blanques, símbol de puresa .. Les hi has posades tu, dida?

JOSEPA

Jo? Altra feina tinc. Haurà estat la Clara.

ANDREUA

El cor m'ho deia.

JOSEPA

Ja saps que es ella la que té cura del despatx.

ANDREUA

Massa que ho sé. Si qualsevol de nosaltres movem un objecte de lloc, o toquem un sol paper, el senyoret s'enfada. Solament ella té permís per a arranjar les seves coses. No vol que les hi toqui ningú més.

JOSEPA

I això trobes estrany? La Clara ha tingut sempre molta afició als llibres, i els sap tractar i ordenar millor que nosaltres.

ANDREUA

Els llibrots d'enginyeria no desvetllarien cap moment una d'interès a Clara sinó fossin de Màrius. Es perquè els han tocat les seves mans i els han llegit els seus ulls, que ella sent quasi veneració per aquests volums. Com s'endevinà en tot la cura amorosa d'una mà femenina. Mira, la poltrona on ell seu per a estudiar, l'hi posa dos coixins. Fixa't els estris de prendre anotacions i de fumar, que nets i què ben col·locats. (Canviant nerviosament les coses de lloc). Aquest pàmpol tan bonic, va fer-li ella, abans de casar-nos, perquè el senyoret no es malmetrés la vista... (Llençant-lo a terra amb ràbia). Te! (Deixant-se caure en una poltrona plorant.) Que desgraciada soc.

JOSEPA

(Recullint el pàmpol i tornant-lo a posar al llum.) Calma't, filla meva, calma't. El metge sempre diu que no deixis dominar-te pels nervis. No tens cap motiu per a posar-te d'aquesta manera. La Clara i el senyoret Màrius s'estimen com a germans, des de petits.

ANDREUA

Ets massa confiada, dida. L'afecte fraternal es molt diferent. Es necessària la teva bona fè, per a no veure que Clara viu solament per a Màrius, i que ell es deixa

afalagar per l'entend^Riment que ella posa a tot allò
que el rodeja.

JOSEPA

Andreu, jo no he vist ni sentit mai res que pu-
gui fer-me sospitar la monstruositat que tu imagines,
i que no es certa, no.

ANDREUA

Ja sé que Clara no s'atreveix alçar els ulls da-
vant de Màrius. I be; creus tu, dida, que aquesta ti-
midesa es natural, entre germans? Respon-me.

JOSEPA

El que jo responc es que la Clara es una bona
minyona, i que el senyoret es honrat i t'estima.

ANDREUA

No se si m'estima o bé em té llàstima. El que se
del cert, ben del cert, es que no tinc sobre d'ell cap
mica d'ascendent. En canvi ella ... Si un dia vençuts
els escrúpols li donés peu ... M'horroritzo solament
de pensar-ho!

JOSEPA

Tranquilitzat i no pensis més disbarats. La Cla-
ra sent per tu un profund afecte de germana.

ANDREUA

No diguis que sigui germana meva aquesta intru-
sa. Es una desagradida. Em té enveja i m'odia. No em
perdonarà mai de la vida l'haver-me casat amb Màrius.
Però, jo tampoc restaré satisfeta fins que no hagi
expulsat de casa aquesta donota.

JOSEPA

Ofens a Dèu amb aquests mals pensaments, Andreu.

ANDREUA

Potser sí. Que Ell em perdoni. Però, sofreixo
tant, sofreixo tant, dida, que moltes vegades no sé
el que dic. La gelosia em martiritza a totes hores.

Jo tampoc tinc la culpa d'estimar tant a Màrius.

JOSEPA

Serena't.

ANDREUA

Alguns dies voldria que el món s'esfondrés per a acabar d'un cop la meva sofrència. En canvi d'altres recordo amb enyorança la meva infantesa aquells anys d'innocència. Quan tu gronxant-me a la falda em contaves boniques rondalles que acabaven sempre amb la felicitat de tothom ... i ploro, ploro com una nena.

JOSEPA

(Acariciant-li els cabells.) Et recordes d'aquell

conte del príncep que s'enamorava d'una pastora?

ANDREUA

Sí. Escoltant-lo em quedava dormida als teus braços i somniava que jo era la pastora feliç ...

JOSEPA

Ets una nena gran, Andreua. (Es senten dos cops donats amb la mà a la porta del passadís que no es veu.)

ANDREUA

Han trucat?

JOSEPA

Sí. Han trucat.

ANDREUA

Qui pot ésser. (Es sent un altre cop.)

Endavant.

BOI

(Entrant pel passadís amb la gorra a la mà.) Amb permís. Déu la guardi senyoreta .. i la companyia.

ANDREUA

Quin vent us porta per aquí, Boi?

BOI

Voldria parlar amb el senyoret Màrius.

ANDREUA

No es a casa, en aquest moment.

BOIA

Vatua!

ANDREUA

Si us convé veure'l, el trobareu a l'obra.

BOI

M'hauria estimat més poder-li enraonar aquí, a fi d'evitar la curiositat dels treballadors.

JOSEPA

Doncs, ja us ho han dit. No hi és!

BOI

Si que em sab greu. Desitjava parlar-li de la qüestió dels límits, perquè la veritat, això de no saber certament el que es de cada u, no més ens ocasiona despeses i molesties als dos, i aquestes diferències sinó s'arreglen de bé a bé, solament hi surten guanyant els picaplets.

JOSEPA

Que li comteu a la senyoreta d'aquests embolics de termes i advocats. No compreneu que això teniu de resoldre-ho amb el senyoret Màrius?

BOI

Reniu raó. Me'n vaig a trobar-lo. Perdoni la molèstia, senyoreta. He estat un beneitó d'haver arribat fins aquí, perquè a l'ésser a mig camí de la carretera m'he fixat en una cosa que ja m'ha donat a entendre que el senyoret no era a casa.

JOSEPA

Caram! (Mofant-se'n.) Que sou endeví, ara? Qué us heu tornat bruixot?

BOI

(Picat.) Sí. Per a fer-vos la competència.

JOSEPA

ANDREUA

(Amb curiositat.) I quina cosa era aquesta que us
hagi fet suposar que el meu marit fos fora?

BOI

(Irònicament.) El vol d'una papallona.

ANDREUA

El vol d'una papallona?

JOSEPA

Devia ésser un mussol. Com que encara sou mes curt
de vista que jo, haureu confós les bestioletes.

BOI

ANDREUA

Calla, Josepa.

BOI

(Després de donar una mirada de menyspreu a Josepa.)

Be, això de la papallona ha estat una bromada. Des d'un
troç lluny he vist a la Clara que caminava molt de pres-
sa en direcció a la presa, i això és tot.

JOSEPA

La Clara sol anar moltes tardes a casa l'encarregat
de l'obra que te un bordegàs malalt. Es el mateix camí.

BOI

Certament. Es el mateix camí fins a la font del no-
guer, però allà s'ha de girar a mà dreta per a anar a
cal Vadó, i a l'adversa per a anar a la presa. La Clara
hà tombat cap a la banda del cor. Vui dir cap a l'esquer-
ra.

ANDREUA

I això, és clar, us ha fet pensar que Marius era a
l'obra?

BOI

Naturalment, senyoreta. Com que ella es com si digues-
sim la seva secretaria ... Ara, que si hom fes cas del dir
de la gent ...

La gent es molt xerraire, i mal intencionada.

BOI

Ui, si ho és! I la gent d'aquest poble ... Pel
angust de retallar faria a miques fins la sotana del
senyor rector.

ANDREUA

La murmuració ha estat sempre el tema predilec-
te de la gent. Ja sabeu el que deia de vos anys enre-
ta. Que havieu mort la dona a bastonades.

BOI

Calúnnia. Una vil calúnnia. Com ja he dit abans.
Jo no en faig cabal de les xafarderies. Ara mateix per
exemple ... (Amb parsimònia) Ves que té de particular,
que la Clara, que es una xicoteta llesta per qüestió de
ploma i números, ajudi al senyoret a portar els comp-
tes de l'obra. Res, oi? Doncs les males llengües
ja ...

ANDREUA

Diuen quelcom dolent d'ella o de nosaltres?

BOI

De vosté senyoreta, ni piu. Tothom sab que la
senyoreta es bona com la santa de l'altar major. -
D'ella sí. La gent es fa creus de veure-la tan satis-
feta i conformada. Diuen que Clara deu ésser feta de
diferenta fusta que son fetes les altres dones que
hagi pogut oblidar amb tanta facilitat que Marius
fou el seu festejador durant molts anys. Però, les
tals murmuracions no tenen fonament. Aquells amors era
cosa de quitxalla. Enamoraments que passen com les
tempestes d'estiu. Clara encara no sap el que és esti-
mar a un home, de bo a bo.

JOSEPA

I vos, ^{voleu emenyar-n'hi} segons diuen! A cent anys cueta verda.

BOI

Que voleu dir amb això? He complert els cinquanta, però no envejo a cap minyó de vint, que us consti. Soc viduo sense fills i amb un bon passament... Que pot desitjar més una xicoteta com Clara? Altres d'història molt més neta que la seva es donarien per satisfetes. Jo, la veritat per tal que se'm tornessin a obrir sense rezel les portes d'aquesta casa, a la qual vaig servir honradament vint-i-cinc anys i que malgrat tot el que va passar, encara segueixo estimant, transigiria en tot.

ANDREUA

Bé, la Clara que hi diu? Qué contesta a la vostra pretensió?

BOI

Encara mai he pogut enraonar-hi seriosament. Ella que per a tothom es humil i mansoa com una gata casolana, per a mi es ferèstega i esquerpa, i quan vui apropar-m'hi em rebutja, i m'ensenya les ungles. A mi, li repeteixo, els xiu-xiueixs de la gent, m'entren per una orella i em surten per l'altra. Però, el continuat menyspreu de Clara em fa duptar algunes vegades. Potser si que aquell amor de jove neça va arrelar profundament en el seu cor.

ANDREUA

Heu vingut per a màrtiritzar-me? Les vostres paraules m'enverinen la sang. Sou un home dolent.

JOSEPA

Es un rèptil verinós que va vingut solament per a clavar-te el seu fibló.

ANDREUA

Aneu-se'n, aneu-se'n mal home.

BOI

No crec haver donat motiu perquè s'enfadi així la

senyoreta.

ANDREUA

Sortiu. Sortiu. Aneu-se'n desseguida.

BOI

Sento molt el succeït. La meua intenció no ha estat pas voler ofendre-la. Perdoni'm. (Aturant-se a prop del passadís) Si la senyoreta volgués parlar en nom meu a Clara li agrairia de tot cor.) Andreua fa un moviment d'impaciència) No s'impacienti. Ja me'n vaig. Però, pensi que això del casament seria una bona solució per a tots (Fa mutis pel passadís.)

JOSEPA

Arri allà brètol! Mal escorpí!

ANDREUA

(Quan en Boi es fora) Ja has sentit. No es ell sol; es tot el poble que murmura. Tot el mon sap el que passa millor que jo.

JOSEPA

Tot el que ha dit aquest hipòcrita, es un rosari de mentides inventades d'ell mateix. Es necessària la seva poca vergonya per atrevir-se a tornar trepitjar sense permís el sòl d'aquesta casa. Va endur-se'n tot el que va poder quan n'era administrador i encara te la gosadia de dir que va servir-la honradament. Quina barra! Sinó arriba a ésser honrat no hi deixa ni les pedres.

ANDREUA

I encara vol donar a entendre que es ell el ressentit.

JOSEPA

Es un cínic. Quan el senyoret Marius va acomiadar-lo perquè no acabés d'arruinar la vostra hisenda, jurava i perjurava a tothom que tornaria a ocupar el

7
seu lloc en aquesta casa sinó es valdria de tots els mitjans per a esfondrar-la.

ANDREUA

El despit fa dir moltes coses.

JOSEPA

De totes maneres cal vigilar-lo perquè es astut i dolent com un diable. Això d'estar disposat a pledejar amb vosaltres per uns pams de terreny del que va comprar al teu pare amb els mateixos diners que li anava robant... ja es una amenaça.

ANDREUA

Així, tu creus que el voler casar-se amb la Clara, es solament un pretext per a tornar endinsar-se a casa?

JOSEPA

Ben clar ho ha dit! El casament, es la única solució que ha trobat per a introduir-se altre vegada aquí. Si aquesta porta se li tanqués, no ho dubtis, aniria a trucar totseguit a les portes del jutjat. Encara no has comprès per què ha vingut? Per a esperonar el teu rezel envers Clara i d'aquesta mala manera obtenir que tu prestis suport al seu intent de casori... Quina peça!

ANDREUA

Fet i fet, potser sí, que aquesta seria la millor solució.

JOSEPA

No diguis això! Quina solució sacrificar a la pobre Clara.

ANDREUA

Que més pot desitjar ella? Es poca cosa per un hisendat ric i massa per un home pobre. En Boi es justament el terme mig que li convindria.

JOSEPA

No la convenceràs pas. L'odia perquè el coneix més

que tu. ...

ANDREUA

Doncs haurà de sacrificar-se o anarse'n d'aquesta casa, que trii. Els nostres interessos, el nostre bon nom i el fa necessari prendre una resolució. No es natural que continuï aquí com fins ara. Una dona soltera i fogosa es com una egua jove sense regnes i sense fre. Ja no vui sofrir més per aquesta intrusa recollida per caritat. Que es casi, o que se'n vagi lluny, ben lluny, que no la vegi més al davant meu.

JOSEPA

Andreu, no et deixis portar per la ira, creu-me.

La gelosia es una mala companya, i l'orgull un mal conseller. (Pausa. Després d'haver mirat pel finestral.) Ara ve Clara.

ANDREUA

Diga-li que vuentri que vui parlar-hi.

JOSEPA

Està bé. No la renyis ni li tinguis rencor, que es bona i t'estima.

ANDREUA

Avisa-la abans no pugi a la seva cambra.

JOSEPA

Seràs servida. (Mutis per l'esquerra) (Andreu ràpidament torna a posar els objectes de la tauleta, tal com estaven abans.)

CLARA

(Entrant per l'esquerra i deturant-se al llindar de la porta.) Diu que em demanes?

ANDREUA

Entra dona, entra, sense fer compliments. (Clara entra) Desitjo parlar-te, hi ho faré en aquesta habi-

tació perquè sé que es el lloc de casa que t'hi trobes
 més bé. (Clara la mira amb estranyesa) Pren seient. (Clara
 s'asseu i Andreua també. Pausa).

CLARA

Tu diràs!

ANDREUA

Abans digas-me; ha millorat l'infant del Vadó?

CLARA

Ahir seguia igual. Avui no he anat a veure'l.

ANDREUA

Jo em pensava que venies d'allà com altres tardes.

CLARA

No. Vinc de la presa.

ANDREUA

De manera que ni tan solament vols amagar-ho?

CLARA

Per què haig d'amagar-ho? No es cap crim. He anat a portar a Marius un quadern de notes que s'ha deixat oblidat damunt la xemeneia del menjador. Es un quadern que necessita consultar a cada moment.

ANDREUA

Veig que estàs molt al corrent de les seves necessitats. Però, tens la seguretat que el seu descuit ha estat involuntari?

CLARA

Que vols dir?

ANDREUA

Vui dir el que tu comprens prou bé. Que no estic disposada a consentir que continui aquest escàndol. Tothom està assabentat de que tu i Marius us veieu cada dia. Unes vegades a l'obra i altres a casa l'encarregat Vadó.

CLARA

Això es una falsetat. Es una vilesa d'en Boi segu-

ament. El cor m'ha donat un salt quan li vist que sortia de casa. Ha passat vora meu mirant-me amb insolència i somrient mofeta. Ha volgut venjar-se del meu menyspreu.

ANDREUA

No es solament en Boi que ho diu. Es tot el possible. Però jo no tinc necessitat que ningú m'ho digui. No soc pas orba jo. Ho veig prou clarament amb els meus ulls. La sollicitut i la cura que poses per atendre a Marius que son síno manyagueries sense paraules? Confessa sincerament que no has deixat d'estimar-lo encara.

CLARA

L'estimo igualment que tu l'estimaries si s'hagués casat amb mi. Com de la família. Per què tinc d'avorrir-lo?

ANDREUA

Per la mateixa raó que jo l'avorriria si estimant-lo hagués trait el meu amor casant-se amb una altra dona. Això es una cosa natural i fins humana.

Però tu no has renunciat a ell. Esperes que algun dia torni a tu, o bé que jo te'l deixi aviat i per a sempre.

CLARA

Calla. Calla. No diguis aquestes coses tan horribles.

ANDREUA

T'horroritza la veritat, oi? Doncs has d'escoltar-me. Ja he sofert prou en silenci. Tu saps que la meua vida està en perill ... Et creus que no ho sé? Les piadoses mentides dels metges i parents no enganyen als malalts. La dolor te l'oida que travessa parets i consciències. Sé perfectament que el mal que em consumeix es greu, i em matarà aviat, sinó deixo

operar-me i sé també que l'operació es molt difícil de realitzar ... Tu esperes ansiosament que la mort et torni el que la vida va pendre't.

CLARA

Per favor, Andreua, calla, calla. Es monstruós el que dius.

ANDREUA

En Marius va casar-se amb mi sense tenir-me voluntat. T'estimava a tu. Va unir-se a mi perquè va fer-li goig l'engruna de fortuna que ens restava.

CLARA

Com pots imaginar-te semblant infàmia d'ell!

ANDREUA

No es cap infàmia. Es la manera d'ésser de la majoria dels mortals. Quants n'hi ha que sacrifiquen els bens de la vida a un sentiment desinteressat? Molts pocs. A mi mateixa va plaure'm el seu egoisme. D'una manera o altra tots busquem la nostra felicitat. "Jo el conquire, poc a poc, a força d'entendiment i d'abnegació -em deia-. Amb el temps arribarà a estimar-me." A hores d'ara ja fora meu, completament meu, si tu no haguessis estat per entremig, si tu no haguessis treballat a l'ombra pel teu compte, si tu no haguessis anat desfent, dia per dia, tota la feina d'atracció que jo, infeliç de mi, ordia amb tant d'amor.

CLARA

T'equivoces Andreua. Jo no espero res. Vaig renunciar a l'amor de'n Marius, des del punt i hora que vaig saber casar-vos. T'ho juro!

ANDREUA

La que s'equivoca ets tu Clara. Vull viure! Ho sents bé? Vull viure! I viure sola amb ell.

CLARA

Ja t'he dit que jo estic resignada, amb el meu destí.

Solament desitjo que sigueu feliços i que em deixeu viure i morir en un recó qualsevol d'aquesta casa.

ANDREUA

Però, com pot haver-hi felicitat conjugal entre ell i jo, si tu ens la destorbes. Si moltes vegades penso que fins ets culpable que no hagi tingut fills, perquè àdhuc en els moments sensuals em robes la voluntat i el pensament de'n Marius.

CLARA

Estàs boja. Ben boja, Andreua. Que no faria jo per a convence't de la teva injustícia.

ANDREUA

Si veritablement desitjes demostrar-me la teva innocència i provar-me la teva lleialtat, vaig a dir-te la manera de poder aconseguir-ho.

CLARA

Digas-me-la.

ANDREUA

Casa't. Hi ha un home que et pretén. No es jove ni vell. Te terres i diners.

CLARA

(Amb rezel) I es diu?...

ANDREUA

Massa que el saps el seu nom. Es diu Baldiri.

CLARA

Abans la mort! Detesto a en Boi per rústec i malvat. Poca cosa valc, però no tan poca perquè aquest homenet lasciu pugui comprar-me com si comprés una bestia de corral. Endemès portar aquest trapella a formar part de la família serie posar una fura dins un cau de conills. Aviat es faria amo i senyor de tot.

ANDREUA

Això no et preocupi.

CLARA

Es inútil Andreua. No vui casar-me. Ni amb aquest ni amb un altre. Per a mi no hi havia mes home que Marius. Varem creixer junts, varem ésser sempre amics i fins alguna vegada -es cert- varem parlar de casar-nos. Però, tu vas posar els ulls en ell i te l'emportares. Jo no podia fer res contra tu. Per a mi s'han acabat els homes.

ANDREUA

Els altres homes deus voler dir, perquè a ell segueixes estimant-lo com abans.

CLARA

Tornar-hi! Et dic que no! Ara l'estimo d'una altra manera. Marius ha estat sempre un estrany en aquesta casa. La teva mare no l'ha pogut veure mai pel sol fet d'ésser descendent d'una familia humil. El nostre pare no es preocupa d'altra cosa que dels seus gossos de caça i de les seves partides de tresillo. Està envoltat d'un ambient d'indiferència i de fredor. En el teu mateix amor hi esporneja sovint el rezel i l'orgull. L'avior de la casa pot més que el teu cor ...

ANDREUA

Pretens fins administrar els meus sentiments?

CLARA

No pretenc sinó que Marius es senti feliç en aquesta casa. Es per això que procuro posar una cura especial en les seves coses i un xic de caliu de llar a tot allò que el rodeja. Ell ho compren i m'ho agraeix.

ANDREUA

(Mordaç) Em consta que es molt agrait.

CLARA

(Ofesa.) Correspon a la llàstima que li tinc perquè veu que jo ací també soc una estranya com ell. Ençà que no sé quina és la meva veritable condició. No se

si pertanyo a la família, o si pertanyo al servei. Si el pare em recollí, va ésser mes per remordiment de consciència que per estimació. Vosaltres, la teva mare, tu, no heu sentit mai gens ni mica de voluntat, per mi. Marius veu la meua solitud, i com jo veig la seva, i em compadeix igualment que jo el compadeixo. No hi ha en el nostre afecte mutu cap secret ni altre misteri. (S'aixeca)

ANDREUA ANDREUA

(També aixecant-se) Ja has acabat?

CLARA

(Secament) Jo, sí.

ANDREUA

Doncs escolta'm. En aquesta casa hi sobrem una cosa de les dues.

CLARA

(Amb astorament) Qué dius!

ANDREUA

(Alçant gradualment la veu.) Dic que si no te'n vas tu, marxarem nosaltres. Marius i jo, lluny, molt lluny on ningú pugui destorbar-nos la felicitat.

CLARA

Marius no pot anar-se'n i deixar sense acabar la fàbrica que ha d'ésser una font de riquesa per a vosaltres i un gran bé per al poble.

ANDREUA

Si reconeixes que ell no pot anar-se'n llavors veste'n tú! No em facis sofrir més.

CLARA

(Plorant.) Em tractes sense compasió, talment com si jo fos una dona dolenta.

ANDREUA

(Amb odi.) Per a mi ets la pitjor de totes. Au, ves-te'n de casa, com més aviat millor, desagraida.

CLARA

Pobra de mi! Quina injustícia. (Se'n va plorant pel passadís.)

EUGENIA

(Entrant per la porta de l'esquerra seguida de Gonçal.) Per què crideu, filla meva? Que us passa.

GONÇAL

(Malhumorat.) Sempre esteu disputant-se. No hi ha manera de poder fer la migdiada a casa.

ANDREUA

No ha passat res. Clara, ha decidit deixar-nos.

GONÇAL

I ara! Deixar-nos? Per què?

ANDREUA

S'ha convençut que les dues no podem viure sota el mateix sostre. Si ella no se'n anés, marxariem Marius i jo.

EUGENIA

Ja fa molt temps que hauria d'ésser fora aquesta mossota.

GONÇAL

Però, que esteu predicant. De casa no ha d'anar-se'n ningú. El teu marit es deu a les obres que te entre mans. Si que estariem bens arreglats, que per qüestions sense importància, per petites diferències de temperament de Clara, i tu, per nervis, i futeses de dones, tingués de disòldre's una família. Deixeu-me estar en pau i tranquil·litat els pocs anys que em resten de vida. Diantre!

ANDREUA

Es que hi ha quelcom més greu que les desavinències de caràcter. La ^{mama} ja ho sap.

GONÇAL

Ah! Si? No sé perquè haig d'ésser jo sempre l'últim

d'assabentar-me de les coses. Dignes-me que es el que
passa.

ANDREUA

La mamà t'ho explicarà. Jo no podria. (Se'n va
per l'esquerra.)

GONÇAL

Tan greu és ço que passa que cal dir-se'm per de-
legació?

EUGENIA

Hi ha coses que una dona honesta no pot dir da-
vant d'un home encara que aquest home sigui el seu
pare.

GONÇAL

Diantre! M'esglaies Eugènia.

EUGENIA

No es per esglaiar-se però tampoc per a pendre-
s'ho amb la teva tradicional indiferència de sempre.
T'ho diré sense circumloquis. La nostra filla sent ge-
losia de Clara. Ja fa temps que ho sospitava i ara ho
sé amb certitud. No menja, no dorm, no viu ...

GONÇAL

I això és tot? Ja te a qui semblar-se! Una dona
sense gelosia fora com una mare sense entndriment o
una primavera sense flors. Un contrasentit de la natu-
ralesa.

EUGENIA

Doncs pensa que la gelosia l'està matant. Cada
vegada sovintejen més els seus atacs de ...

GONÇAL

Si fos cert que la gelosia matés a les dones, la
humanitat ja hauria desaparegut. Treu a Clara de casa
i l'Andreu seguirà tenint gelosia fins de la pipa que
fuma el seu home. N'estic segur!

EUGENIA

Tu no vius mai la realitat. Si sabessis com jo el que succeeix entre Marius i Clara, comprendries les angoixes i les llàgrimes de la nostra pobreta filla. Sempre hi tingut el presentiment que aquests dos estranys portarien la dissort a casa.

GONÇAL

Això ja ho hem discutit prou vegades Eugènia.

EUGENIA

Però encara no ens hem posat d'acord.

GONÇAL

Ni ens hi posarem mai.

EUGENIA

Clara no havia d'haver entrat a casa. El seu origen demanava un altre medi social.

GONÇAL

Porta la meva sang.

EUGENIA

Si, però bastardejada amb la d'una dona de poble.

Encara no m'explico com un home del teu llinatge vagi a poder tenir semblant relliscada.

GONÇAL

Justament els homes del meu llinatge, s'entrebanquen i cauen amb més facilitat que els altres, quan es mouen fora de llur ambient. Aquell any els meus pares van tenir la mala pensada de venir a estiuajar a la casa pairal. La meva juvenesa, la meva sang bullenta, l'isolament de la societat, l'oci, foren les causes que m'induiren a fixar-me en la formosa filla del nostre guarda terres. Pobra Dolors! Em sembla que encara la veig, tan ingènua, tan humil, tan sensible ...

EUGENIA

Si tan bones qualitats tenia com és que no la vares fer la teva muller?

GONÇAL

I el llinatge? El llinatge no evita que hom doni una relliscada -com dius tu- però, això si, impideix legitimar-la. Al coneixe't un any després de la meua entropessada amb la Dolors, vaig confessar-te la veritat nua i tu vas conformar-t'en. No tens per tant motius per a retreure'm el passat.

EUGENIA

No va preocupar-me mai ni poc ni molt el record d'aquella dona. Era de condició massa baixa per a ésser rival meua. El que em va contrariar seriosament uns anys després, fou el teu mal pensament de recollir a casa nostra, el fruit d'aquella calaverada.

GONÇAL

Que tenia de fer! A la mort de sa mare, Clara tenia set anys. Hauria estat inhumà tancar-la a un hospici. Demès no pots negar que quan decidirem instal·lar-nos aquí tu mateixa vas veure amb certa simpatia la presència de Clara.

EUGENIA

No ho nego. Andreua no tenia amb qui jugar ni distreure's. No podiem pas deixar-la alternar amb la quitxalla del poble, tan bruta i mal criada. La solitud empitjorava el seu estat delicat de salut. Per un moment vaig creure que la Clara seria una bona companyia per a ella, i vaig sobreposarme a la repugnància i a l'escandol d'admetre a casa una filla natural. Prompte, però, vaig convence'm de l'error. Clara era desdenyosa i hostil per a tots nosaltres. No va congeniar mai amb Andreua. Portava el verí de la ingratitud a la sang.

GONÇAL

Tens de reconeixer Eugènia que ni tu, ni la nos-

tra filla, vareu fer gran cosa per a estrenyer els lligams de la cordialitat.

EUGENIA

Mentiria si assegurés el contrari. La seva presència feria els meus principis de moral i els meus sentiments de dona. En ella, veia sempre la filla del pecat. Esperava amb dalit que sonés l'hora d'haver d'abandonar-nos. Com vaig alegrar-me del seu prometatge amb Marius. I com va doldre'm llur rompiment. Una altra equivocació teva.

GONÇAL

Meva, no! En tot cas de la noia.

EUGENIA

Teva, teva! Tu fores qui va atiar-la cap a Marius, malgrat la meva disconformitat.

GONÇAL

No va ésser necessari que ningú l'empenyés cap a ell, perquè va anar-hi per propia voluntat. Jo no mes vaig deixar-la fer. Marius era una injecció de saba jove en el nostre corcat arbre genealògic. Ens convenia el seu empelt.

EUGENIA

La mescla de sang envileix els llinatges. Qui podia pensar-se que un vulgar Marius Camps havia d'emparentar amb els teus Montfort i els meus Puigarnal.

GONÇAL

Maleida preocupació! Tots procedim d'Adam que segurament devia tenir la sang més roja que ^{les franjes de la} ~~la~~ bandera ~~nacional~~ ^{nacional}. El color blau, va ésser inventat més tard per la química de la vanitat humana.

EUGENIA

No més faltava això. Que en nom de les teves idees democràtiques i socialitzants et mofis i reneguis del teu

teu estirp.

GONÇAL

Deixa't d'estirps i de ximpleries. Sento admira-
ció i simpatia -no puc negar-ho- per Marius, com no
sentiria segurament per un gendre aristòcrata, car-
regat de blasons i d'inèrcia. Es un home intel.ligent,
actiu. Va ésser enginyer a força de sacrificis seus
i de la seva pobra família. Jo vaig ajudar-los, no tant
com hauria desitjat, perquè llavors la nostra fortuna
estava a les acaballes. Al descobrir la seva inclina-
ció envers Andreua, t'ho dic seriosament, vaig plorar
d'alegria. Jo no servia per a refer el que havia fet
malbé. En canvi un home de ciència jove, enèrgic i
treballador, com ell, podia amb la resta de nostre ca-
pital, reconstruir l'hisenda. Has pogut constatar que
no vaig equivocar-me.

EUGENIA

Tu sempre t'has cregut mes infal.lible que el Pa-

GONÇAL

Diantre! Les proves son prou paleses. La pineda,
on tothom feia llenya menys nosaltres, des de que s'ex-
plota científicament ens produeix una bona renda. Les
terres que teniem arrendades a baix preu, ara lees con-
reem nosaltres i també donen un bon rendiment. El salt
d'aigua, que era un mal molí de grans, serà un molí
d'or així que estigui acabada la fàbrica de productes
químics. Ens hem lliurat de la sangonera d'en Boi. En-
cara espero tornar instal.larnos a Barcelona amb el ma-
teix tren de luxe d'abans. Doncs tot això a ell ho de-
vem.

EUGENIA

Es veritat. Però a mi tanta modernitat m'espanta.
Quasi preferiria la modestia d'abans que les inquie-

tuts d'ara. Tot ho donaria a canvi de retornar a la nostra filla la tranquil·litat que ha perdut i que tant enyora. Desenganya't, Marius està mes a prop de Clara, que de nosaltres. Pertanyen a la mateixa casta.

GONÇAL

Prejudicis, solament prejudicis, Eugènia.

EUGENIA

Seriosament Gonçal; jo crec que Clara faria molt be de separar-se de nosaltres. Es qüestió de vida o mort per Andreua.

GONÇAL

Repeteixo que tot son nervis, res més que nervis.

El temps ho guarirà tot.

EUGENIA

Però, Gonçal pensa

GONÇAL

Altra vegada? El pensament no es el mateix que una sinia que a còpia de donar-hi voltes treu més substància.

(Miralt el rellotge.) Ja deuen estar esperant-me els companys de tresillo. Calla. (Escoltant) Sento la veu del gendre. Es estrany en aquesta hora. Discuteix acaloradament amb Andreua. Borrasca segura. Me'n vaig. Les disputes m'escur-se'n la vida. Procura tu d'apaivagar-los.

EUGENIA

Sempre seràs el mateix! Totes les dificultats tenen de resoldre-te-les els altres.

GONÇAL

Ja sabs que les baralles em desballesten i em trasbal-se'n. No serveixo per fer d'alcalde de barri. Confio en tu. (S'en va pel passadis).

EUGENIA

I jo en la misericòrdia divina. Solament Deu pot salvar-nos de tants errors.

(Per la porta de l'esquerra entra Marius seguit d'Andreua. Tira el capell sobre una cadira i es dirigeix a la taula, on a peu dret, fingeix buscar papers esperant que Eugènia s'en vagi. Andreua resta immobilitzada davant la porta. Pausa.)

EUGENIA

(Amb ironia) T'has deixat alguna cosa?

MARIUS

(Sec.) No senyora. Tinc bona memoria.

ANDREUA

No sempre. De vegades t'oblides el quadern de notes. Sortosament no manca qui te'l porti totseguit.

MARIUS

(Sarcàstic) Anem a celebrar audiència pública?

EUGENIA

Vet-ací una manera eloqüent de dir-me que faig no-sense.

MARIUS

No es que destorbi, però en el cas d'ara, el paper de jutge es incompatible amb el paper de mare.

EUGENIA

D'altra manera aniria el món si els fills obeïssin sempre la voluntat dels pares.

MARIUS

Potser sí! (Pausa.)

ANDREUA

Mamà perdona però ...

EUGENIA

Tu també? A quin temps hem arribat. Les mares ja no son res. No tenen dret a intervenir en els assumptes dels fills.

MARIUS

No n'hi ha necessitat quan els fills ja son majors d'edat.

EUGENIA

Majors d'edat! Com si una mare deixés d'ésser mai mare perquè tingui els fills grans. En fi la meua dignitat m'impideix seguir discutint. No vui destorbar més. Deu faci que algun dia no hagi de penedir-vos de no haver volgut acceptar la meua mitjanceria. (S'en va per l'esquerra.)

MARIUS

Es coneix que la teua mare està assabentada de tot.

ANDREUA

Si Clara vol anar-se'n es natural que ella ho sàpiga.

MARIUS

Clara ha vingut a l'obra, plorant a dir-me que tu l'havies treta.

ANDREUA

Es veritat. No pot continuar vivint a casa.

MARIUS

Per què? Vull saber el motiu.

ANDREUA

N'hi han molts. Ja es prou gran per a començar a preocupar-se del seu esdevenidor. Així no pot seguir tota la vida. Endemès la gent murmura...

MARIUS

Bah! Això es inevitable. La societat destil·la maledicència, de la mateixa manera que un organisme evacua àcids; per una necessitat fisiològica. No deu preocupar-nos el que digui la gent. Molt més enraonaria si ara Clara es separés de nosaltres. Llavors dirà que alguna cosa greu ens ha passat. Creu-me Andreua; es un mal pensament.

ANDREUA

A mi em sembla tot el contrari. Entre tu i jo, Marius, hi ha massa obstacles que ens separen. Les teves

empreses, les teves amistats i àdhuc la meva mateixa
família. Aquesta mateixa casa em sembla massa gran;
hi ha massa espai entre nosaltres dos. Jo voldria te-
nir-te sempre a prop, sense res per entremig, encara
que tingués de viure modestament en un casolot qualse-
vol, lluny de tot, i de tots.

MARIUS

Repetició de la cançó de sempre. Ja t'he dit mil
vegades que l'home modern no viu solament de senti-
ments. Ha de treballar. Deu haver de deixar alguna
petjada del seu pas per la terra.

ANDREUA

Però sense oblidar-se de la vida. Es tan curta!

MARIUS

Precisament perquè és curta cal aprofitar-la. S'ha
de pensar en la vellesa.

ANDREUA

Tenim ja suficient per a viure. Al teu costat no
necessito més.

MARIUS

Poden venir fills ...

ANDREUA

(Emocionada) Ho dius de cor això? No sé perquè
em figuro que els homes no els desitjeu com nosaltres.
Poseu tanta il·lusió i amor en els vostres projectes
i realitzacions que no trobeu a faltar els fills de
carn.

MARIUS

Si l'home visqués al dia, sense preocupar-se del
demà, de la seva família i del seu nom, com una planta
o com una bèstia, encara aniria amb cinyell de plomes
i viuria a les coves prehistòriques.

ANDREUA

Tant se me'n donaria, mentre fossis meu, absolutament meu Marius.

MARIUS

Programa enlluernador. Els dos solets en una cova, coberts de pells, i fent-nos moxaines tot el dia, excepte els moments indispensables per a caçar bisons per poder alimentar-nos.

ANDREUA

Es que tu no m'estimes amb tota l'ànima com jo t'estimo a tu.

MARIUS

Amb tota l'ànima! Un home de sentit pràctic no deu permetre's certes imatges poètiques. Cada u estima a la seva manera i en la vida hi ha moltes coses que es poden estimar amb la mateixa intensitat.

ANDREUA

Per a mi la vida ets tu, res més que tu, i vui viure per tu i amb tu.

MARIUS

Ets la meua esposa. Ningú t'ho priva.

ANDREUA

M'ho priva aquesta dona.

MARIUS

La Clara? Però, es que veritablement t'has tornat folla Andreua? A qui se l'hi ocorre pensar això d'una xicoteta tan humil i tan callada, que hom no es dona compte de la seva presència.

ANDREUA

Que la coneixes poc! La seva presència passa despercebuda, però la seva ànima està per tot arreu, envoltant-nos, dominant-nos, separant-nos enverinant-nos la vida com l'ombra d'un arbre embruixat. No! No i no! Els tres no podem continuar vivint junts en una mateixa llar.

MARIUS

Doncs haurem de continuar vivint-hi. No hi veig altra solució. Clara no pot ni deu anar-se'n d'aquí.

ANDREUA

Jo ho vull! Jo ho ~~emano~~ Soc a casa meva.

MARIUS

No cal que m'ho recordis. Ja sabs que tinc una memòria excel·lent.

ANDREUA

Ja ho sé. Mai has volgut oblidar que vingueres de fora. Pot dir-se que encara no t'has tret del damunt la pols del camí. Sempre has estat un foraster en aquesta casa.

MARIUS

Tens raó. Foraster mal rebut per ta mare perquè procedia de classe humil. Foraster millor considerat per ton pare, perquè era útil. Foraster pel servei. Foraster per a tothom...

ANDREUA

Ningú et considera més foraster del que tu mateix et sents.

MARIUS

Forçosament haig de sentir-me'n. En aquesta casa no hi ha ningú que em reconegui cap dret.

ANDREUA

Ningú? I jo? No t'he entregat el mes cos i la meua ànima? No estic disposada a donar-te la meua vida? No soc la teua serva?

MARIUS

(Rient) La meua serva? I això ho dius un minut després d'haver-me humiliat, recordant-me que eres la meua tressa. (Tornant a riure)

ANDREUA

La teva serva, sí, Marius; però no d'ella. Amb això no transigeixo. Per ella, aquí es a casa i mano jo.

S'en anirà!

MARIUS

No s'en anirà!

ANDREUA

S'en anirà, pesi a qui pesi!

MARIUS

Doncs bé; no se'n anirà sola. Jo l'acompanyaré.

ANDREUA

Així confesses que prefereixes seguir aquesta dona

que quedar-te aquí sense ella.

MARIUS

Jo no confesso res. T'he dit i et repeteixo, que si tu desobeint el meu mandat llances al carrer aquesta infeliç jo sortiré al moment per la mateixa porta.

ANDREUA

Ves-te'n si vols. Soc massa digna per a rendir-me davant les amenaces. De vegades t'avorreixo tant com t'estimo, i sino has d'ésser me^{ho} en absolut no siguis gent. Prefereixo perdre't del tot que tenir-te a mitges. No vui deixalles de ningú. Ella se'n anirà avui mateix. Ja ho saps.

MARIUS

Podies haver començat per aquí i ens hauriem estalviat aquest espectacle.

ANDREUA

Estaveu destinats l'un per l'altre oi? Divorciem-nos i així podreu realitzar lliurement els vostres desigs carnals.

MARIUS

Les teves injúries son tan estúpides que fan fastig en comptes d'ofendre.

ANDREUA

Au, cuita, cuita. Ves a consolar-la que no plori més, pobreta. Corre al seu costat a protegir-la que bona falta li fa la companyia d'un home.

MARIUS

Ets una inconscient o una malvada. Solament poder fugir de l'ambient de mesquinesa i sobergeria d'aquesta casa ja es donar un pas a la felicitat.

Fins mai més. (Pren el capell i se'n va precipitadament per la dreta.)

ANDREUA

(Sorpresa i amb expressió d'arrepentiment va a la finestra) Marius! Marius! (Corre cap al passadís.)

Marius! Marius! (Des de dins.) Marius! Marius!

T e l ó

Fi del primer acte.

SEGON ACTE

DECORACIÓ

Sala de confiança. Dues grans obertures trenquen el mur del fons. La de la dreta surt a un vestibul amb finestrals, els quals donen al jardí. A la de l'esquerra hi ha una escala ample que condueix a les habitacions superiors, veient-se de cara al públic els graons fins al primer replà. A la lateral dreta l'entrada al despatx de Marius amb la porta d'una solapèça que s'obre en la mateixa direcció del primer acte, però, cap a fora de l'escena. A la lateral esquerra una doble porta amb vidrieres que dona al menjador. Cap a la dreta de l'escena una taula voltada de butaques. Entremig de les obertures del fons una arquimesa. Del sostre penja un magnífic llum que estarà encès. Per les parets un gran tapís amb un assumpte de caça i quadres amb retrats d'avantpassats pintats a l'oli. Mobles antics i severs. Ha transcorregut un mes des del primer acte.

- COMENÇA -

(A l'aixecar-se el teló, no hi ha ningú a l'escena.)

Es sent tocar les nou en un rellotge de la casa i tot seguit en un campanar llunyà. Per l'esquerra entren Eugènia, Gonçal i Doctor Benet. El doctor fuma un cigar acabat d'encendre i Gonçal una cigarreta amb broquet.)

EUGENIA

(Després d'haver pres seient vora la taula.) Que li sembla, doctor?

DR. BENET

(Seient al costat d'Eugènia.) Senyora, el meu as-

tòrament es gran. En tota la meua llarga vida de met-
ge, de la qual n'hi passat vint anys, i escaig rodant
per clíniques i ~~pels~~ hospitals, no havia trobat mai cap pacienta de
tanta fortalesa moral.

GONÇAL DEGRACIÓ

(Dret.) Es que l'Andreu no es dona compte exac-
te de la greugesa de la seva malaltia.

DR. BENET

No sé. Als seus ulls hi ha una mena d'esguard de
doble fons. Mentre jo comentava els èxits de la cirur-
gia moderna, exagerant-los com es costum en semblants
casos, als seus llavis s'hi dibuixava un somriure d'in-
credulitat o de burla que quasi em desconcertava.

GONÇAL

Tots els reunits semblava talment que vetllessim
un difunt i en canvi ella donava la impressió de pre-
parar-se per a anar a una festa major. I això, no ho
dubti senyor Benet, és inconsciència.

EUGENIA

(Preocupada.) Vostè doctor, acaba de dir que ha
exagerat els èxits de la cirurgia?

DR. BENET

- ACHENO -

Els he exagerat una mica. Entenem-nos senyora Eu-
gènia. Reconec l'avenç i l'eficàcia de la cirurgia mo-
derna, però, a mi tota intervenció del bisturí em pro-
dueix calfred, no hi puc fer-hi més. Qüestió de tempe-
rament. Jo no vaig poder exercir de cirurgià.

EUGENIA

No obstant vostè mateix ens havia dit moltes vega-
des que la medicina era impotent per a aturar el de-
senvolupament de ...

DR. BENET

Si senyora. Hi estic satisfet d'haver coincit

amb l'opinió del meu il·lustre colega. Però ...

EUGENIA

Es, potser, que desconfia del doctor Ferran i Mas?

DR. BENET

Res d'això. En Ferran i Mas es una veritable eminència. Actualment es un dels millors operadors, no solament de Catalunya sinó d'Europa. Així i tot, però, cal tenir present que d'un cop de llanceta pot sorgir-ne lo imprevist, i lo imprevist senyora, sempre es el pitjor. Aquest gènere de tumors malignes, quasi sempre procedeixen d'un enverinament general de la sang.

GONÇAL

Es el que jo dic, Eugènia. Pertanyem a una raça vella i corcada.

DR. BENET

(Rient.) Amic Montfort, la naturalesa no respecta privilegis, te les mateixes idees igualitàries que vostè. No hi val ésser jove o vell, ric o pobre. Fa poc temps vaig tenir un cas semblant en una robusta familia de camperols.

EUGENIA

Ja recordo que va explicar-nos-ho. Però, ara, parli'ns amb franquesa senyor Benet. Vostè creu que la noia tampoc resistirà l'operació? Ens deu aquesta prova de sinceritat.

DR. BENET

Qui pot assegurar-ho, això. A mi sempre m'han fet por les incisions per senzilles que siguin. Tampoc no els hi amagat que el cas es bastant difícil ... Però, no s'ha de perdre mai l'esperança. En Ferran i Mas té els pols molt segur i l'estat d'ànim d'Andreua no pot ésser més favorable. Es importantíssim, cregui'm, que la malalta vagi serenament i amb valentia, a la taula d'opera-

... cions. Aleshores sembla talment com si augmentessin les defenses del seu organisme.

GONÇAL

Admeto que el desig de viure pugui influenciar en gran manera l'èxit de l'operació, però, al meu entendre es molt millor encara que la pacient desconeixi la seva greugesa.

EUGENIA

Jo estic convençuda que ella ho sospita tot. Em sembla que en aquesta valentia que vostè admira tant -quasi no m'atreveixo dir-ho- hi ha quelcom de la valor del suïcida. L'Andreua es tota una altra d'un mes ençà; des d'el dia d'aquella violenta escena amb el seu marit. Abans l'espaordia l'idea de l'operació i de cop i volta va canviar radicalment d'opinió, demanant amb insistència que la portessim totseguit a una clínica. Se'n recorda doctor, que essent molt nena -potser encara no tenia dotze anys- volia prendre's unes pastilles de sublimat per què vaig negar-li un caprici insignificant?

DR. BENET

Ja ho crec que me'n recordo! Sempre ha tingut una sensibilitat hiperestèsica. Es perillós contrariar a temperaments tan excitables.

EUGENIA

Ho sens Gonçal? Quan el disgust amb la Clara, no saltres deviem haver-nos posat al favor seu sense cap mena de mirament.

GONÇAL

No calia. No estàs veient que des d'allavors la cordialitat entre ambdues és absoluta? Allò va ésser una tamborinada convenient per a sanejar l'atmòsfera. Va esvair dubtes i recels. Aleshores ja t'ho vaig dir;

nervis, res més que nervis. (Mirant al menjador) Miralles com parlen confidencialment. Ara comencen a estimar-se com a germanes.

EUGENIA

Millor que sigui així! Aquest canvi tan sobtat de l'Andreua, i la calma d'avui, la ^{vigília} ~~nocturna~~ de la seva marxa, qui sap si per a no tornar, no sé, em fa mala espina. Em sembla una cosa anormal, fictícia ...

GONÇAL

Tu sempre pessimista, i fantasiejant.

DR. BENET

(Alçant-se.) Bé. Els deixo. No vui ésser inoportú.

Encara haig de fer una visita.

EUGENIA

(Bromejant.) Digui que estan esperant-lo els eterns companys de tresillo; el senyor rector i el senyor farmacèutic.

DR. BENET

No ho nego, senyora. Però, això no priva que abans visiti un malalt.

EUGENIA

Vol dir que aquesta visita no la deixarà per a demà al matí, doctor? Els habitants d'aquí, ja ens hem acostumat a prescindir tarda i nit dels serveis del metge i de la farmàcia.

DR. BENET

No exageri, senyora. No exageri.

GONÇAL

No et queixi's dona. Des de que metge i apotecari formen part de la nostra penya de tresillistes, al poble ha disminuït notablement la mortalitat.

EUGENIA

En canvi, el senyor rector quan perd dobla la peni-

tència als fidels. Tinguin compassió dels pobres pecadors, i almenys, deixint-lo guanyar les vigílies dels dies de confessió.

DR. BENET

Ho tindrem en compte, mentre els pecadors deixin de murmurar del pobre metge i del pobre farmacèutic.

GONÇAL

... Aquesta nit no vindré al casino. Disculpim amb els amics de tertúlia. Demà he de matinejar per a poder agafar el primer tren. L'Andreua ha volgut que siguem nosaltres, sa mare i jo, els que l'acompanyem i romanem a la clínica amb ella. Hi ha deures que els pares no podem defugir. És molt amarg, als nostres anys, haver de passar aquestes trifulques.

EUGENIA

A mi també em faltaria coratge per a restar tota sola al costat d'ella en el moment crític.

DR. BENET

Jo crec que deuria anar-hi Marius, que és jove i resistent.

GONÇAL

L'Andreua s'hi ha oposat tenaçment. No vol que hi vagi ni ell, ni Clara. No consent que per aquest motiu es paralitzin les obres de la fàbrica.

EUGENIA

Digues que ells tampoc han insistit gaire.

GONÇAL

Amb ambdós saben que quan la noia s'entesta amb una idea, no hi ha res a fer. És tossuda com tu.

EUGENIA

Beneit!

DR. BENET

Jo amb el permís de vostés entraré a despedir-me.

EUGENIA

Vagi, vagi, doctor. (Dr. Benet entra al menjador.

Pausa curta) El teu amic Benet no ha estat franc amb nosaltres.

GONÇAL

L'home no ha volgut alarmar-nos. Malgrat els esforços realitzats per a desfigurar la veritat no ha conseguit amagar el seu pessimisme. Haver de suportar una prova tan dura, a la nostra edat, es quelcom terrible.

EUGENIA

Com més s'apropa el dia decissiu més i més va afeblint-se el meu esperit. No desconfio, com tu, de la naturalesa de la nostra filla, però, no sé, en la seva ànima hi ha un misteri que no puc comprendre. (Mirant al menjador). Aquesta intimitat amb Clara des de fa unes setmanes, i aquesta serenitat davant el perill em te constantment preocupada.

GONÇAL

Penses, potser, que es la desesperació, el motiu que l'empeny a fer-se operar?

EUGENIA

Be podria ésser. No sé perquè aquesta nit m'ha vingut a la memoria, aquell intent de suïcidi, de quan era petita.

GONÇAL

Ço que imagines no pot disimular-se tan facilment, dona. Demés, hi ha altres mitjans mes ràpids i segurs, si es vol cometre un disbarat. Una operació per molt delicada que sigui, pot sortir bé, (Sense convicció). Com

sortirà bé la d'ella. Diantre!

EUGENIA

Ella es catòlica. I els creients saben que ofenen a Déu atemptant- contra la seva vida.

GONÇAL

Això no es pensa quan la desesperació es veritable. L'excés d'imaginació t'encega i et porta massa enllà, Eugènia.

EUGENIA

Les mares tenim el do del presentiment i poques vegades falla.

GONÇAL

Com s'explica, doncs, aquest nou afecte d'Andreua envers Clara. No s'aparta d'ella un sol moment. Quan lògicament d'ésser cert el que tu penses, hauria d'ocórrer tot el contrari.

EUGENIA

Les ànimes dolorides desconeixen la lògica. Repeteixo altra vegada que el canvi de l'Andreua, no es una cosa natural.

GONÇAL

M'esgarrifa pensar que després de tants anys de discòrdies, ara que a la fi regnava la pau en aquesta casa, sigui anit potser la darrera vegada que ens hagem assegut tots a l'entorn de la taula del vell menjador.

EUGENIA

A mi l'idea de que la meua filla no pugui tornar a seure's al seu lloc, amb pau o sense, m'horroritza.

(Compareixen per l'esquerra Andreua, Clara, Marius i Dr. Benet).

DR. BENET

La meua opinió es que en quinze o vint dies n'hi haurà prou per a deixar-te la maquinaria com nova.

ANDREUA

Amb tan poc temps? Vol dir que el seu optimisme no es exagerat, doctor? Jo estaria satisfeta que em

posessin bé encara que sigui emprant-hi doble temps del que vosté diu, perquè podria succeir que en comptes d'adobar-me acabessin de malmetre'm.

ANDREUA GONÇAL

Quines coses t'ocòrren, filla meva.

EUGENIA

La teva operació no ofereix el més insignificant perill Andreua.

ANDREUA

Ja ho sé mamà. No t'esveris. Es que m'ha fet gràcia que el senyor Benet em comparés a una màquina. Hi pensat en el rellotge de pèndol que hi ha a la sala de dalt. (Al doctor) No l'ha vist mai, vostè? Es un rellotge tan antic i tan estrany que una vegada va desmuntarlo un rellotger dels d'ara i després no va saber tornar-lo a ajustar. Això sol passar tot sovint als cirurgians; desfan una peça, paralitzen la vida i després, -com va passar-li al fadrí rellotger-, tampoc troben la manera de tornar a posar la vida en marxa.

DR. BENET

Quan una màquina té el tremp admirable de la teva ni un exèrcit d'operadors dolents es capaç de derruir-la. (Encaixant amb Andreua) Repeteixo: bon viatge i que aquest envejable bon humor t'acompanyi sempre. Bona nit a tots. (Tots contesten la salutació. Gonçal li dona el capell i l'acompanya fins al vestibul per on fa mutis el doctor.)

EUGENIA

Deus estar cansada Andreua.

ANDREUA

Prou temps tindré per a descansar mamà. Avui tinc desig d'enraonar, de moure'm, de veure i tocar totes les coses. (Va i vé per l'habitació mirant i movent els ob-

jectes.)

EUGENIA

Pensa que demà hauràs d'alçar-te molt de matí.

ANDREUA

No hi fa res. Aquesta nit pel meu gust la passaria en vetlla. Tu tampoc tens son, veritat Clara? -

(Agafant-la per la cintura)

CLARA

No. Estic desvetllada. Tampoc podria dormir pensant en el teu viatge.

EUGENIA

Doncs jo no puc més amb la meva persona. De totes maneres no triguis anar-te'n al llit, creu-me, almenys reposaràs. (La besa i es dirigeix a l'escala.)

GONÇAL

També vinc. Avui em sento més fatigat que altres dies.

EUGENIA

(Des de l'escala.) Santa nit.

GONÇAL

Fins demà.

ANDREUA I CLARA

Bona nit.

MARIUS

Descansar.

EUGENIA

(Abans de fer mutis, amb Gonçal) Quan pugis entra a besar-me que encara estaré desperta.

ANDREUA

Està bé mamà. (Pausa. S'acosta al peu de l'escala per a convèncer-se que els seus pares son fora.)

Gracies a Deu! Ja no podia dissimular més temps. Amb vosaltres no tinc necessitat de fingiment. No volia fer quedar malament al doctor. Pobre home! Ha fet tot

el possible per a sortir-se airosament del paper de conseller que li havien encarregat. Si els papàs haguessin endevinat el meu pensament haurien sospès el viatge.

MARIUS

Seria la millor determinació. Suspendre'l.

ANDREUA

No insisteixis Marius. No, i mil vegades, no! Quina avantatja ens reportaria sofrir i fer-vos sofrir uns quants mesos mes? Cap. Massa egoista que hi estat.

MARIUS

I si t'enganyessis? I si s'enganyessin els metges? Es més difícil calcular la resistència d'un organisme humà que la dels materials d'una gran edificació. Potser no sigui precís ni convenient operar-te.

ANDREUA

Es clar, que la ciència també pot equivocar-se. Però, quan penso el que us he atormentat amb els meus dolors i els meus nervis, m'espanta l'idea de seguir vivint com fins ara.

MARIUS

Tu no tens la culpa de la teva malaltia i nosaltres tenim el deure de compartir amorosament i amb paciència els teus sofriments. En quant als nervis, ja està sobrerament demostrat, que una vegada dominats, no cal teme'ls.

ANDREUA

En això t'enganyes, Marius. Si semblo una altra dona, des d'aquella tarda que vaig ésser tal cruel amb vosaltres, es perquè al marxar tu, i dir-me que no tornaries mai més, compregué que era inhumà i criminal sacrificar-vos. Es per això que vaig corre't al darrera a demanar-te que et quedessis. En aquell instant vaig donar-me compte de que totes les nostres discordies naixien de la meva malaltia, dels meus nervis desfets, i fou llavors quan

vaig decidir jugar-me el tot per tot. De no haver pres aquella ferma resolució estigueu convençuts que ara com abans tampoc hi hauria tranquil·litat a casa.

MARIUS

No comprens que aquest esperit de sacrifici teu és inacceptable per a nosaltres?

ANDREUA

La meva resolució és irrevocable.

CLARA

L'operació anirà be. Anirà be sens dubte, Andreua. D'altres més perilloses...

ANDREUA

Es que pretens fer la competència al doctor Bennet? No siguis innocent Clara. Quan varem ésser a Barcelona perquè en Ferran i Mas em fes els reconeixements necessaris per a formular el seu diagnòstic definitiu, un dia amb una excusa vaig poder deixar la mà a l'hotel i anar-me'n sola a consultar un altre especialista. Fingint-me vidua amb fills i sense parents aconseguí escatir la veritat. El bon senyor després d'haver-me examinat detingudament i amb molta cura, va aconsellar-me paternalment que si estava decidida a deixar-me operar, abans posés en ordre totes les meves coses car no podia ocultar-me que es tractava d'un cas greu i difícil.

MARIUS

Que bàrbre!

CLARA

Mai no ens havies parlat d'aquesta consulta.

ANDREUA

Perqué entristir-vos més! Ja veieu doncs que no puc fer-me gaires il·lusions. No penseu però, que ho do ni tot per perdut. Vaig a jugar-me la vida a cara o

creu. Là guanyo o la perdo de seguida. Prefereixo això que es la incertitud d'un dia i un altre dia, un mes i un altre mes, i sempre. Ara passi el que passi, estic resignada i quasi alegre ... (Rient forçadament.)

MARIUS

El pensar que jo he pogut ésser la causa de la teva decisió em remordeix la consciència. (Andreua nega amb un moviment de cap). No ho neguis. Sota la calma aparent endevino que la desesperació es l'únic motiu que t'ha fet prendre una resolució tan extrema. Ara comprenc el que hauràs sofert amb el meu geni eixut i violent.

CLARA

Jo també havia estat sempre recelosa i adusta amb tu.

ANDREUA

Calleu. Calleu. No digueu més necieses. Quina culpa teniu vosaltres de la meva terrible malaltia que em fa ésser insuportable? I tu no parli's més de la meva desesperació. Estic serena, molt serena i pensant serenament finalment he comprès ...

MARIUS

Has comprès, què?

ANDREUA

Que seria millor per a tots ...

CLARA

(Tapant-se la cara amb les mans) Calla! Calla!

ANDREUA

Per què silenciar, ara, el que tu i jo em parlat tant vegades?

MARIUS

Que serà això que heu parlat, que fa esgarrifar a Clara?

CLARA

No li preguntis. Es espantós.

ANDREUA

Es natural. Molt natural. Per què ha d'ésser espantós el creure que seria un bé per a tots, que un dia Marius quedés lliure?

MARIUS

(Greu.) No hi ha dret a pensar això i menys a dir-ho.

Quin concepte tens de nosaltres.

ANDREUA

Potser sigui aquesta la darrera vegada que els tres podem conversar a soles. Demà no marxaria satisfeta si ara deixés de parlar-vos amb el cor a la mà.

CLARA

No segueixis. T'ho prego pel que més estimis.

MARIUS

Si, si; valdrà més que enraonem d'altres coses.

ANDREUA

No es nega a ningú el dret de fer testament.

MARIUS

No crec que sigui aquesta l'ocasió ni el moment oportú. Demès, perquè fer testament? Si tot anirà perfectament bé. N'estic segur!

ANDREUA

Encara que sigui així. En qualsevol moment pot una declarar la seva darrera voluntat. (Moviment de dis-

-gust de Marius). No t'alarmis. Suprimeixo el mot dar-

rera. Ja us he dit abans que no havia perdut la il·lu-

sió de viure. El meu instint no renuncia voluntaria-

ment a la vida. Però quan analitzo les coses amb tota

calma i serenor de l'esperit, com si no fossin meves,

llavors les veig clares, diàfanes, transparents.

MARIUS

Ets enigmàtica, Andreua. No acabo d'entendre't.

ANDREUA

Es per què parlo com si em parlés interiorment a mi mateixa. Ja t'ho diré clarament. Em sento purificada, espiritualitzada i miro les coses talment com si les vegés, des d'una altra vida on tot es comprèn, i on tot es perdona. Si, si; ho comprenc tot! Us heu estimat en la infantesa, de joves i ara mateix. Us heu estimat sempre. Sempre.

MARIUS

Calla, calla! No diguis més bojeries.

ANDREUA

Perquè negar-ho! Si ara tan se me'n dona. Si jo vull que seguiu estimant-vos. Si encara desitjo més ...

CLARA

Prou, prou germana.

MARIUS

No puc seguir escoltant-te. Has perdut el judici. Es tan desbaratat el que dius que ni tan solament mereix contestació. No es discuteix amb boigs. (Mirant-se el rellotge.) Perdona però anit encara tinc de treballar una estona.

ANDREUA

Un moment, Marius. No vulguis que me'n vagi amb el pes del remordiment a la consciència. No siguis cruel.

MARIUS

Cruel jo, que vui deixar-te per no poder suportar més temps aquest suplici?

ANDREUA

Espera't un instant. Solament un instant. Potser es l'últim favor que et demano.

MARIUS

No ens martiritzis més.

ANDREUA

Se que vaig cometre una mala acció separant-vos.

(A la Clara). Robant-te l'home que estimaves. (A Marius) Espera, espera!

MARIUS

Acaba d'una vegada.

ANDREUA

Tot seguit. Vui que sapiguen que si jo no tornés, la meva voluntat es que vosaltres us caseu.

MARIUS

Desvàriejes.

CLARA

Tu tornaràs Andreua, tornaràs.

ANDREUA

Deixem-nos de sentimentalismes inútils suara.

Prometeu-me que accepteu i complireu la meva voluntat perdonant-me l'haver destorbat durant tants anys vostra felicitat. Jureu-m'ho estrenyent-vos les mans. (Aga-

fa a Clara pel braç i empenyent-la cap a Marius els obliga a donar-se les mans.) Jureu-m'ho. Solament així, demà podré anar-me'n tranquila.

CLARA

No sé que tinc. El cap em volta. (Va a caure i Marius la recull als seus braços).

MARIUS

Clara! Clara!

ANDREUA

No serà res. Un desmai produït per l'emoció. Vaig a buscar un xic d'aigua. (Es dirigeix cap al menjador. A la porta mira furtivament al grup abans de desaparèixer. Marius condueix a Clara a una poltrona. Escena ràpida.)

MARIUS

(Baix i amorosament) Clara! Clara! Em sens?

CLARA

Ja em passa... (Mirant a l'entorn.) I Andreua? On és?

MARIUS

Anat al menjador.

CLARA

He experimentat la mateixa sensació que deu produir el morir-se.

MARIUS

El meu esglai ha estat com si t'haguessis mort de veritat.

CLARA
Quines coses més estranyes se li ocorren avui a Andreua.

MARIUS
Sembla talment que faci liquidació de la seva consciència.

CLARA

Calla que torna.

ANDREUA
(Per la porta del menjador.) Ja t'ha passat? (Oferix la copa d'aigua a Clara.)

CLARA
No ha estat res. (Beu)

ANDREUA

Et trobes millor?

CLARA

Sí.

ANDREUA

Beu una mica més.

CLARA

Gràcies!

MARIUS

Ja has vist l'efecte de la teva mania. (Entra Jose-

pa per la porta de l'esquerra)

JOSEPA

(A l'Andreua.) Pregunten per tu.

MARIUS ANDREUA

Per mi? Qui és?

JOSEPA

El brètol d'en Boi.

MARIUS

(Excitat) Que hi busca en aquesta casa?

JOSEPA

Vol veure a Andreua. He dit que jo li donaria l'encàrrec i m'ha contestat que es tractava d'una visita personal. (Recalcant-ho.) Personal! Ja parla com un diputat.

MARIUS

Jo l'enllestiré tot seguit.

ANDREUA

Espera. Deixa'l per a mi. On és?

JOSEPA

On son rebuts els diplomàtics fracasats com ell; a la cuina. Ha entrat per la porta del darrera.

ANDREUA

Fes-l'ho passar. (Josepa mutis per l'esquerra.)

MARIUS

Ací vols rebre'l?

ANDREUA

Sí. No m'atreveixo fer-ho a la cuina. Es molt puntós. Aneu al despatx mentre m'assàbent-ho del que desitja.

MARIUS

Si es posés impertinent, crida'm. (Surt per la dreta seguit de Clara).

ANDREUA

(Des de la porta.) Entreu Boi.

BOI

Amb permís.

ANDREUA

Seieu, si us plau.

BOI

Gràcies. Estic be dret.

ANDREUA

Doncs, vos direu.

BOI

Fa una estona que he topat el senyor metge i m'ha fet saber la nova de la seva anada a la capital i el motiu del viatge. Des de la carretera he vist que encara hi havia llum en aquesta habitació i m'he decidit venir a acomodar-la, malgrat arriscar-me a no ésser rebut per inoportú. Perdoni l'haver vingut tan a deshora.

ANDREUA

Mai es tard per un bon propòsit.

BOI

Jo sé pel mateix senyor Benet que aviat estarà de retorn bona i fresca com una rosa, però, al pensar que podia anar-se'n sense haver fet les paus, la veritat, em mortificava. Per això m'he donat ànsia de venir de seguida.

ANDREUA

Les paus, per allò d'aquella tarda? Bah! Ja no me'n recordava.

BOI

Doncs a mi, cregui'm, m'ha privat la son moltes nits. Algunes vegades havia vingut disposat a demanar-li que em perdonés el disgust d'aquell dia, però al trobar-me davant la casa em mancava coratge per a entrar.

ANDREUA

Jo no tinc de perdonar-vos Boi. Si algú va extrali-

mitar-se aquell dia vaig ésser jo. Així es, que des d'ara, donem per saldada aquella incidència.

BOI

No sap el pes que m'ha tret del damunt senyoreta. No esperava menys del seu bon cor. Li dic francament, em venia molt a repel perdre l'amistat de l'única persona d'aquesta casa que no em mira com una animàlia.

ANDREUA

Potser no serà tant!

BOI

No ho negui senyoreta. Ja sé que entre els seus familiars gaudeixo de poques simpaties.

ANDREUA

Heu de reconeixer que des de que sou fora de casa s'han dit coses molt desagradables de vos. En el poble teniu fama de pledejador i de trapella.

BOI

Per la memoria de la mare li juro senyoreta Andreua, que no he fet mai cap tort a ningú sense motiu. El que hi ha és que defenso per mitjà del Codi de justícia els bens que he pogut adquirir a copia de molts anys de sacrifici, treball i estalvi, i que estic disposat a no deixar-me robar impunement.

ANDREUA

Que defenseu legalment els vostres interessos, ja està bé, però, es que diuen que sou un usurer sense escrupol i sense consciència.

BOI

Això ho fan correr precisament els que han tingut necessitat de manllevar-me diners per a poder tirar endavant el seu negoci i a l'hora d'haver de complir amb mi els seus compromisos volien estalviar-se la feina de pagar. Cregui'm senyoreta, jo no soc dolent, però

tampoc soc home que em deixi enganyar com un babau.

ANDREUA

Jo he cregut sempre, malgrat el vostre caràcter sorrut, que en el fons sou un bon home.

BOI

Vosté em compren. Vosté es una persona intel·ligent i bondadosa que sap veure les coses tal com son. (Pausa curta.) Bé, que me'n diu de la meva pretensió envers Clara? Voldria saber la seva sincera opinió senyoreta.

ANDREUA

La veritat la vostra intenció, no em sembla gens de-satinada. Prova d'això es que vaig insinuar-la a Clara.

BOI

Ah, sí? I que va contestar ella?

ANDREUA

Ella... no va contestar-me. Ja sabeu com és de reservada.

BOI

Malament.

ANDREUA

Jo penso que Clara no es decideix casar-se perquè

sent com una mena de temor.

BOI

Per que es filla natural potser? Això no te res de particular.

ANDREUA

Es clar! Aixó no te res de particular si una dona es tal com deu ésser. Però, i si Clara li hagués succeït el mateix que a sa mare?

BOI

Qué diu ara?

ANDREUA

Que Clara guarda algun secret profund no hi ha dubte.

BOI

Llavors les murmuracions ... I amb el senyoret;

quin escàndol!

ANDREUA

No Boi, amb en Marius no hi hagut res. N'estic

segura.

BOI

En aquest cas...

ANDREUA

Ella sap que els homes tan indulgents amb els vicis i faltes seves, no son capaços de saber perdonar i oblidar el pecat d'amor d'una dona penedida, i per això segurament s'ha entossudit a romandre soltera, i es una veritable llàstima perquè es una xicoteta xerida, culta i treballadora que faria la felicitat de qualsevol home per poc generós que ell fós.

BOI

No negarà senyoreta que si és veritat el que vosté diu, casar-se amb Clara seria pagar la felicitat molt cara.

ANDREUA

Compte Boi. Jo no he dit que fos veritat sinó que ho sospitava, i com jo no son infal·lible també puc equivocar-me. El pensar mal es un defecte femení que la llei de Deu condemna però del qual no ens podem deslliurar les dones.

BOI

No val a enganyar-nos. Jo ja sé que quan vosté fa judicis temeraris els seus motius tindrà. Després de tot jo tampoc estic en condicions de fer escarafalls, ni en edat de pujar als arbres a triar fruita que no estigui picotejada de cap ocell. Així es, que si Clara promet fer bondat d'ara endavant, no vui pas esbri-

... a nar el que hagi pogut passar en la seva vida.

ANDREUA

Sou un home de cor.

BOI

Soc un home com els altres, amb la sola diferència que jo sabré cas que s'arregli el casori que la meva núvia ha pecat, mentre molts que em retallaran no saben que la dona els enganya.

ANDREUA

Aixó es filosofar.

BOI

Es dir les coses pel seu nom. Filosofia barata. El fet de poder emparentar amb vostès per a mi es un honor que m'obliga a qualsevol sacrifici ... i la gent, que xerri tant com vulgui.

ANDREUA

Si el sentit comú fos un ésser vivent diria el mateix que dieu vos. Jo us ajudaré perquè podeu aconseguir el vostre propòsit. Faré comprendre a la Clara que sou un home honrat i bondadós ...

BOI

Però, vostè senyoreta, no se'n va demà?

ANDREUA

Si, me'n vaig, però tornaré, tornaré! (Amb fermesa.)
No ho dubteu. I ara a fer-vos un nus a la llengua perquè ... no se us escapi res del que hem parlat ací.

BOI

No passi ànsia. Encara que m'escanyessin no em farien obrir la boca. Molta sort senyoreta Andreua i mani i disposi sempre d'aquest humil i fidel servidor. A reveure. Fins a la tornada.

ANDREUA

A reveure.

(Boi se'n va pel vestibul. Quan ja es fora, Andreua es dirigeix a la porta del despatx escoltant un moment abans d'obrir-la.) Podeu sortir. Ja es fora.

(Entra Clara un xic sofocada i el cabell lleugerament despentinat. Andreua la mira de reull. Marius amb uns papers a la ma resta al llindar de la porta.)

MARIUS

Tan urgent era el que tenia de dir-te?

ANDREUA

Res. Camàndules. Volia acomiadar-me i fer les paus. Figureu-vos!

MARIUS

Es un bergant... Bé. Demà es dia de pagament i encara haig d'ordenar factures i arranjar els journals.

ANDREUA

Doncs per mi no t'entretenguis. (Marius torna al despatx. Pausa.) No va ajudar-lo com altres vegades?

CLARA

Estic cansada avui... I aquesta nit en Marius em sembla un altre home...

ANDREUA

No és que sigui un altre home, no. Es que finalment, ha sentit la frisança de la temptació, gracies a que jo m'he decidit empenye't cap a ell, sino ...

CLARA

(Mig plorant i tapant-se la cara.) Quina vergonya Andreua. Encara sento foc a les galtes. Mira que deixar-me caure als seus braços! ...

ANDREUA

No siguis nena. No es pot perdre més temps. Ja saps el que hem parlat

CLARA

Tinc por. Tinc molta por ...

ANDREUA

Por? No em facis riure. Dignes sincerament que no t'interessa l'esdevenidor d'en Marius.

CLARA

No tents dret a dir-me això. Em coneixes massa. Totes aquestes setmanes no has fet altra cosa que anar arrancant-me, com si fossin fulles d'una flor, les confessions més íntimes de la meva ànima.

ANDREUA

Sí, sí; paraules moltes. Però, quan es arribada l'hora d'obrar, tot son dubtes i planys. Tu no ignores que en cas que jo no tornés ...

CLARA

Perquè no has de tornar! Sí, sí; tornaràs. N'estic segura.

ANDREUA

No n'hi ha prou amb els bons desitjos. S'ha de pensar en el pitjor. En el cas que jo faltés, la situació de Marius en aquesta casa, seria insostenible, ho saps prou bé. La mamà no l'ha pogut resistir mai, i molt menys podria resistir-lo sense mi. El papà es dèbil i indiferent ... Marius -ja coneixes el seu temperament resolut, i prompte- aviat acabaria la paciència i ho enjegaria tot a passeig. Potser no més seria qüestió de dies

CLARA

Marius per cap motiu, pot ni deu anar-se'n. Aquí s'ha creat una posició envejable, i si marxava tot el que ell aixecat s'esfondraria irremediablement. Tornaria en Boi, la ruina llavors seria inevitable.

ANDREUA

Veus com tu mateixa et fas càrrec del perill que

amenança la nostra casa? Si jo hagués tingut un fill que lligués a Marius i als meus pares Però, les meves entranyes malaltises no han tingut vigoria per concebre'l. Convence't que no queda altre remei ...

CLARA

M'esborrona sentir-te Andreua.

ANDREUA

Valor Clara. No em veus a mi que valenta? Després de tot ningú et demana que et juguis la vida.

CLARA

Hi ha coses que una estima més que la mateixa vida.

ANDREUA

Ara surts amb això? Pensa que vas prometre-m'ho. No vas dir-me una nit tot passejant-nos per la vora del riu, que sempre havies estimat a Marius i que segues estimant-lo encara?

CLARA

Tu m'obligares a dir-ho. Jo estava com hipnotitzada.

ANDREUA

No vas dir-me també que al costat seu senties defallir la teva voluntat i que si et manava que et llancessis a la presa no dubtaries ni un segon?

CLARA

Quan vaig dir-te això, em semblava que estava sola, que parlava amb mi mateixa i ni tan solament sentia les meves paraules. El repetir-me-les tu ara, em fan l'efecte que estic escoltant pregonar un crim que jo havia jurat guardar secretament fins a la mort. Calla, Andreua, calla per favor!

ANDREUA

No t'aflixeixis. Quan s'ama follament el cor do-

mina el cap. Vina ací, dona! Quan s'estima així a un home, quan una està disposada a donar la vida per ell, tot el demès es secundari i queda a segon terme ...

CLARA

Em fas rodar el cap amb els teus consells.

ANDREUA

L'altra nit vas prometre'm que no abandonaries a Marius ...

CLARA

Que no l'abandonaria si algun dia es quedava sol. Però, no s'hi quedarà, Andreua. Tu tornaràs! M'ho diu el cor. I jo ho vui que tornis.

ANDREUA

Això no depen de la nostra voluntat i per tant cal estar preparats pel que pogués succeir. Ara bé; no n'hi ha prou que no l'abandonis, ho sents? Es convenient que el retinguis en aquesta casa junt amb els meus pares, al davant de la nostra hisenda.

CLARA

I, que puc fer jo, pobra de mi?

ANDREUA

Ja t'ho he dit moltes vegades. S'han de precipitar els esdeveniments no donant temps que en Marius es fastigueji i fugi d'aquí. Tu pots retenir-lo fente mestressa de la seva voluntat. Ja saps la manera d'aconseguir-ho.

Ell es formal i digne i passés el que passés, mai t'abandonaria.

CLARA

I si tu tornessis Andreua? I estic ben segura que tornaràs perquè tots pregarem devotament per a que tornis.

ANDREUA

Hi ha tants precés que no arriben al cel. De cent,

... tinc noranta nou probabilitats de no tornar, i ja ho
veus, no vacil·lo. Tu en canvi, no vols arriscar res
en l'empresa; esperes que el temps el torni la presa
cobejada sense haver de fer el més mínim sacrifici.

Des que tant se t'en dona la sort de Marius com el
futur d'aquesta casa. Solament et preocupa la teva con-
veniència i res més. I jo, il·lusa, que confiava en
la generositat de la teva ànima. I el teu cor, no es
tal cor, sinó un niu d'egoisme.

CLARA

Ni soc egoista, ni tinc temença de perdre res;
però, m'esglaia aquest joc infernal que em proposes
Andreua, aquest joc que tu t'hi jugues la vida, es
cert, obligant-me a mi apostar-hi quelcom que estimo
més que la vida. Això es provocar a Deu.

MARIUS

(Des de dins.) Clara. Clara.

ANDREUA

Sents? En Marius necessita el teu ajut.

MARIUS

(Entrant.) Es molt tard, Andreua. Hauries d'anar-
te'n al llit.

ANDREUA

Me n'hi vaig de seguida.

MARIUS

(A Clara) Em fan falta uns papers que tu deus sa-
ber on sont. (Fa un petó a l'Andreua.) Que descansis.

(Se'n torna al despatx.)

ANDREUA

Ves-hi Clara, ves-hi. No l'abandonis. Subjecta'l
a la seva obra.

CLARA

Deu vulgui que no sigui una obra de perdició.

Fins demà. (Abraça i besa efudivament a l'Andreua.)

ANDREUA

Fins demà Clara. (Clara es dirigeix a la porta del despatx, però a l'ésser al llindar dubta un moment abans d'entrar-hi. Al trobar-se sola Andreua es frega rabiosament el rostre amb les mans talment com si volgués esvanir de les seves galtes els petons de Clara. Després mira al seu entorn i s'apropa a la porta, que està tancada, escoltant amb suprema atenció, fins que sentint algú que s'acosta se'n allunya. Josepa entra pel vestibul.) Quin espant m'has donat Josepa. Em pensava que ja dormies.

JOSEPA

Vinc a tancar la porta del reixat com cada nit. Tu si que ja hauries d'ésser a descansar. Saps quina hora és?

ANDREUA

Si. Hè estat donant els últims encàrrecs a Clara, que en aquest moment Marius ha cridat perquè li busqués no sé quins papers.

JOSEPA

Fa un quant temps que el senyoret sembla que no sapiga donar un pas sense la Clara. Sembla talment la seva ombra.

ANDREUA

(Amb tó de reny.) No murmuris. Marius es honrat, i m'estima solament a mi.

JOSEPA

(Sorpresa.) No et conec, filla meva. Abans hauries remogut cel i terra per tal d'evitar que es vegessin, i ara en canvi, fas tots els possibles perquè no es separin. Com canvien les coses. Mes val així. (Pausa curta.) Tu m'ocultes alguna cosa, Andreua.

ANDREUA

No tinc res a ocultar-te, dida.

JOSEPA

No m'ho diguis que no. Tot aquest temps he esperat en debades que em diguessis el que et passa, com sempre feies. Aquesta mateixa tarda pensava: "Demà se'n va; anit em dirà alguna cosa." Però veig que no vols obrir-me el teu cor. (Emocionada.) Veig que ja he perdut la teva confiança ...

ANDREUA

No l'has perduda la meva confiança, dida, però, hi ha coses que no poden dir-se a ningú, perquè ni jo mateixa tinc valor de confessar-me-les. No vulguis entrar en la meva consciència; seria com acostar-te a un abisme. Tu penses que jo he canviat perquè consento suau el que abans no podia sofrir; però, no, no he canviat, soc la mateixa, i el fi que persegueixo també és el mateix ... Ella o jo! No sé si soc una criminal o una màrtir! no més sé que soc una dona enamorada que per estimar follament va a jugar amb la mort. Respecta'm aquest secret i prega pel meu prompte guariment, Josepa. (La besa amb emoció i es dirigeix cap a l'escala.) Apaga el llum. (Josepa obeeix. L'escena queda il·luminada per una dèbil claror que entra per la porta del menjador. Andreua des del replà amb veu baixa.)
Bona nit.

JOSEPA

(Amb el mateix to.) Bona nit Andreua.

ANDREUA

(Acabant de pujar l'escala i com dient-s'ho así mateixa.) Ella o jo! Ella o jo! (Josepa conmoguda, fa un sospir, s'aixuga els ulls, dona una mirada a la porta del despatx, agafa la copa que hi ha sobre la taula

i se'n va pausadament per la porta del menjador.)

TERCER ACTE

T e l ó

RECORRACIÓ

El Fi del segon acte. Prop de la tauleta de centre, davant la poltrona amb un bon cotxí, hi ha un altre seient amb una cistelleta de labor. El gerro sense flors. El full del calendari es ara del dia 19 de setembre. Primeres hores del matí.

(Marius assegut davant la tauleta de treball en actitud de meditació. De sobte es posa a registrar papers fingint cercar documents. Gonzal vestit de pescador entra per la porta de l'esquerra.)

GONZAL

(Burlant l'escopeta a un recó.) Diable! Ja catheu alquats? El avui has pogut entrar-te de malinojar?

MARIUS

Els anglesos diuen que el temps es cr, i tenen raó. S'ha d'aprofitar el temps. Tenim d'inaugurar la pesca a fi de nos i encara menques malles de moltes coses.

GONZAL

Eh, però, en un dia com avui ... Supeditos-masse la teva vida als afers. El cor també té els seus deures. Suposo que l'andreu no s'haurà pas llevat ...

MARIUS

Et ho crec. Fa una hora dormia profundament.

GONZAL

Es natural. Partava molta amb anaxrèrica, la rebia allà a la clínica on nos va donar reconeixement i acompanyament, els últims vuit dies. No saps si que va morir.

MARIUS

E'ho imagino.

TERCER A C T E

DECORACIÓ

El mateix despatx del primer acte. Prop de la tauleta de centre, davant la poltrona amb els dos coixins, hi ha un altre seient amb una cistelleta de labor. El gerro sense flors. El full del calendari es ara del dia 19 de setembre. Primeres hores del matí.

(Marius assegut davant la taula de treball en actitud de meditació. De sobte es posa a regirar papers fingint estar enfeinat. Gonçal vestit de caçador entra per la porta de l'esquerra.)

GONÇAL

(Deixant l'escopeta a un recó.) Diantre! Ja estàs

alçat? Ni avui has pogut estar-te de matinejar?

MARIUS

Els anglesos diuen que el temps es or, i tenen raó.

S'ha d'aprofitar el temps. Tenim d'inaugurar la presa a fi de mes i encara manquen enllestir moltes coses.

GONÇAL

Bé, però, en un dia com avui ... Supedites massa la teva vida als afers. El cor també té els seus deures. Suposo que l'Andreua no s'haurà pas llevat ...

MARIUS

No ho crec. Fa una hora dormia profundament.

GONÇAL

Es natural. Portava molta son endarrerida, la pobra.

Allà a la clínica no mes va dormir reposadament i encara

a estones, els últims vuit dies. No saps el que va sofrir.

MARIUS

M'ho imagino.

GONÇAL

No, Màrius, no pots imaginar-t'ho. S'ha d'haver estat tot aquest temps dia i nit a la capçalera del seu llit, per arribar a comprendre el que ha sofert. Si l'estat febrós li dura uns quants dies més, l'engunia i el cansament ens hauria esgotat físicament i moralment a la dona i a mi.

MARIUS

Sempre he dit que la resistència del material humà és molt més extraordinària del que hom suposa, i no hi ha ciència que pugui calcular-la.

GONÇAL

Això ho sembla des de lluny, quan el perill ja ha passat, però, quan s'ha vist viure durant setmanes i més setmanes, una vida pendent d'un fil, que la més insignificant complicació o qualsevol descuit podia rompre, no es possible parlar de la resistència del material humà, sense posarse-li a ^{un} hom la pell de gallina. Amb tres visites curtes que tu vas fer a la clínica no n'hi ha prou per fer-se càrrec del dramatisme de l'espectacle.

MARIUS

La meua intenció era venir-hi més sovint però les obres de la fàbrica per una banda i els successos per l'altra, varen privar-m'ho.

GONÇAL

No tens pas de disculpar-te, home. Conec prou la teua activitat. Per això t'he dit abans que sacrificaves massa els teus afectes i sentiments. L'Andreu no va passar un dia sense parlar de tu. Et demanava continuament sobre tot en les darreres setmanes.

MARIUS

Haver-m'ho escrit.

GONÇAL

Per qué? Ultra destorbar els teus afers, les teves visites l'emocionaven de tal manera que probablement li feien més mal que bé. Poques dones hauran sentit tanta idolatria per un home, com la meva filla sent per tu. En els seus deliris ...

MARIUS

Devia desvariejar, molt, eh?

GONÇAL

Molt! Després de l'operació pot dir-se que cada dia. El teu nom sonava quasi en tots els desvaris i el tema sempre era el mateix. "Marius meu. M'estimes? Diga'm la veritat! No m'enganyis!" Paraules sense sentit.

MARIUS

Com les de tots els que deliren.

GONÇAL

Es clar! No obstant la dona va obstinar-se en no deixar-se perdre una sola síl.laba de les paraules que pronunciava la noia, talment com si volgués descifrar un jeroglífic. Ja saps com es ella, sempre veu enigmes en les coses més naturals d'aquest món. Alguna vegada -poques- va parlar de Clara.

MARIUS

En els seus desvaris també?

GONÇAL

En els desvaris i en els moments de lucidesa. Trobava estrany que tampoc no anés a veure-la.

MARIUS

Clara no podia deixar la casa abandonada. La dida ja te molts anys per a poder atendre-la sense un ajut. Demés hauria estat una imprudència deixar anar una dona sola pel món en temps de revolta.

GONÇAL

Qui ho dubta? Aquest criteri sostenia jo quan se'n

parlava, però, a ella no hi havia manera de fer-li entendre. Efectes de la mateixa debilitat orgànica que sofria.

MARIUS

Possiblement. Per altra part, Clara d'un quant temps ençà tampoc està gaire bé de salut, i l'hauria afectat molt veure l'Andreu tan decaiguda com estava llavors.

GONÇAL

Doncs, que te la Clara. No més faltaria que ara se'ns posés ella malalta. Diantre!

MARIUS

No crec que sigui cap cosa greu. De totes maneres, pòtser li seria convenient un canvi d'aires. No es pot viure impunement durant tants anys un clima variable com aquest.

GONÇAL

Tens raó. La contemplació de nous horitzonts reforça el cap, ensems que renova l'aire dels pulmons. No consultarem al doctor Benet a veure que hi diu.

MARIUS

Com a vosté li sembli. Ja li he dit que no es tracta d'un cas d'urgència.

EUGENIA

(Per l'esquerra) Decididament et negues a acompanyar-me Gonçal.

GONÇAL

No siguis pesada Eugenia. Ja saps els meus costums, d'uns anys ençà. Les visites de compliment em fastigueixen. I els Pladellorens, la veritat, mai els he pogut suportar.

EUGENIA

Que en tens qué dir? Es una família que sempre

han sapigut fer honor a la seva ascendència. Al revés de

tu.

GONÇAL

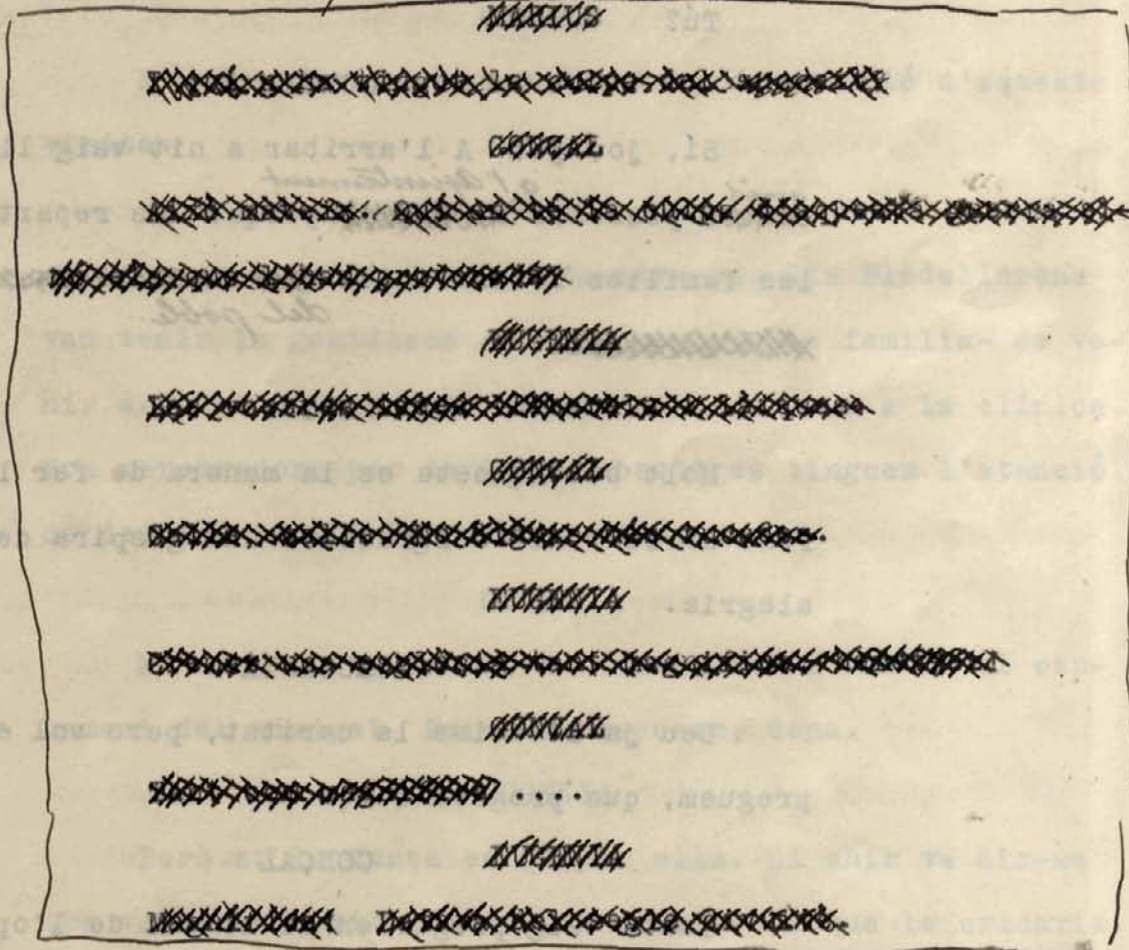
Be. Deixem-ho correr.

EUGENIA

Maleit lliberalisme! Ja has vist el que ha portat la manca de creences religioses, la revolució. Una revolució que no ha respectat res, ni allò més sagrat. Fins les persones cristianes d'aquest poble que no es al mapa, han tingut de passar l'amargor de veure cremar la seva es-

magnífica glèria, ~~del segle divuité.~~

Del segle divuité.

MARIUS

Es un espectacle repulsiu a totes les consciències, malgrat

L'antiguitat ~~no té~~ veure amb la magnificència.

EUGENIA

Sempre he sentit a dir que les coses antigues son millors que les d'ara.

GONÇAL

N'hi ha de totes Eugenia.

EUGENIA

Sembla talment un somni el que ha passat. Jo no m'ho puc acabar, el no poder anar avui a la casa del Senyor a donar-li gracies devotament pel complet guariment de la nostra filla. Això per a mi es una pena molt profunda.

GONÇAL

No t'amoinis per això dona. A Deu rai que poden donar-se-li gracies des de qualsevol lloc. Jo ja les hi he donades.

EUGENIA

Tú?

GONÇAL

Sí, jo, jo! A l'arribar a nit vaig lliurar ~~seixanta~~ ^{mil} pessetes ^{a l'Ajuntament} ~~perquè~~ perquè les repartís entre les famílies necessitades ~~del poble.~~ ^{del poble.}

MARIUS

Molt bé. Aquesta es la manera de fer les coses. Fent arribar als desgraciats una guspira de la nostra alegria.

EUGENIA

Deu ja l'estima la caritat, pero vol endemès que preguem, que preguem força.

GONÇAL

També vaig pregar en el moment de l'operació, i durant aquelles setmanes que l'Andreu lluitava aferrissadament amb la mort. No sé quines paraules vaig emprar en les meves oracions, perquè no estan impreses a cap devocionari, però t'asseguro que estaven amara- des d'amor i de dolor i que em sortien del més pregón de l'ànima. I aquestes pregaries improvitzades quan menys tenen el valor de la sinceritat. Jo soc creient

a la meua manera.

EUGENIA

Tu sempre has estat un creient estrafelari.

GONÇAL

Cada u és. cómo és.

EUGENIA

No discutim més que es fa tard. Avisaré a l'Andreua.

GONÇAL

A l'Andreua?

EUGENIA

Es clar!

GONÇAL

Diantre! No puc comprendre la precipitació d'aquesta visita.

EUGENIA

Doncs es molt facil comprendre-la. Els Pladellorens
van tenir la gentilesa -sense ésser de la familia- de ve-
nir a veure dues o tres vegades a l'Andreua a la clínica.
Son mereixedors per tant que nosaltres tinguem l'atenció
dedicar-los-hi la primera visita.

GONÇAL

No comprens que la noia encara deu durar-li el can-
sament del viatge? Deixa-la reposar, dona.

EUGENIA

Però si la festa es farà per ella. Si ahir va dir-me
que volia anar-hi. Si va fer prometre'm que la cridaria.

MARIUS

Vagi'n més tard.

EUGENIA

No pot ésser. Avui es dissabte, i els Pladellorens
tots els dissabtes marxen abans de dinar cap a Barcelona
d'on no tornen fins el dilluns.

GONÇAL

Que vols que et digui. Em sembla inoportú presentar-se a una casa en aquesta hora.

EUGENIA

Els Fladellorens son persones de bons costums, van a dormir aviat i matinejen. Endemès, nosaltres som ben rebudes a totes hores en aquella casa.

GONÇAL

Fac'is la teva santa voluntat!

EUGENIA

Vaig a avisar-la.

MARIUS

No es molesti sogra. Hi pujaré jo. (Se'n va per l'esquerra)

EUGENIA

(Enfurismada.) Sempre seràs un babau.

GONÇAL

Mercès per la floreta. Sort que ningú ho ha sentit, sino ...

EUGENIA

Es que em fas sortir de pollaguera amb les teves totxarrudeses. Mai estàs alerta. La gent que ens vegi sortir soles a l'Andreua i a mi, que han de pensar, vejam?

GONÇAL

Que vols que pensi?

EUGENIA

Pensarà i dirà amb raó que en aquesta casa hi ha una colla d'indiferents o d'ingrats.

GONÇAL

Potser que afluixis.

EUGENIA

Que no la coneixes la genteta del poble? En tot hi veu cua. En canvi si tu haguessis volgut acompanyar-

nos en Marius no hauria tingut valor de negar-s'hi, perquè a tu és a l'únic que respecta. Sortint plegats almenys hauriem donat la sensació que tots estavem satisfets de la salvació d'Andreua. Mentre que ara ...

GONÇAL

Quina suspicàcia la teva, Eugenia. Ets incorregible.

EUGENIA

Dic un antic proverbi; pensa mal ...

GONÇAL

Però el catecisme diu que es pecat el pensar mal.

EUGENIA

Fins en la ironia ets inoportú. No s'equivocarà la gent que pensi que no tots els de casa han vist amb bons ulls la tornada de la nostra filla. Per això deuriem fer els possibles per a evitar les murmuracions; aquestes coses son sempre enutjoses i perjudiquen l'honorabilitat de la família.

GONÇAL

Veig que el descans no ha esvait els teus desatinats pensaments.

EUGENIA

Descans diu? Tota la nit m'ha estat donant voltes el cervell. Ja era ben be de dia quan he conseguit dormir-me. Però, es que estàs orb, tu? No et fixares amb quina cara més estirada Clara va rebre a Andreua ahir nit? Observares en ella cap mena d'alegria? Sentires per ventura cap paraula d'afecte o de satisfacció per la seva arribada? Jo, no.

GONÇAL

Tampoc Andreua estigué gaire efusiva amb Clara; en això si que vaig fixar-m'hi. Em sembla que tornarem a ésser-hi. En canvi amb Marius ... Mai l'havia vist tan conmoguda i afectuosa.

EUGENIA

Ella sí; però ell ... També estava descompost i fret, havia d'esforçar-se per a somriure. Va enraonar molt poc, i quasi no va sopar; jo no li vaig treure mai la vista de sobre. Que eloquent era el seu silenci i la seva inapetència! I no l'has vist suara? Tan palit, tan preocupat, tan trist ... Aquest no ha aclucat els ulls en tota la nit, tampoc. Encara que sigui matiner, conceps en un dia com avui que hauria d'ésser de gran festa per a ell, trobar-lo ja alçat tan dejorn?

GONÇAL

Cal tenir en compte el seu caràcter treballador i poc ^{expansiu} ~~expressiu~~. Fa un moment que jo li deia que no devia ésser tan esclau de les obligacions materials.

EUGENIA

Tu totes les coses de la vida te les expliques d'una manera simple, sense profunditzar-les. No, Gonçal no van ésser les obres de la fàbrica els motius que impediren que Marius sovinteigés més les visites a la clínica. Clara no te res a veure amb els treballs de la presa i no va venir ni una sola vegada.

GONÇAL

Torna-hi! Clara no podia deixar abandonada la casa.

EUGENIA

Per un parell de dies, la dida ja s'en hauria sortit.

GONÇAL

La Josepa es molt vella i prou feina te per anar tirant sense amoinar-se.

EUGENIA

La rebuda que ambdós feren a l'Andreu acabà d'accentuar els meus rezels. El pitjor serà quan la nostra

filla es dongui compte del que està passant o del que ja ha passat. Tornaran les disputes i els disgustos i ella en sofrirà les conseqüències. Deu faci que no li repeteixi la terrible malaltia.

GONÇAL

Diantre! Tot ho veus sempre negre. El mal temps no tornarà, almenys per culpa de Clara, perquè aviat se'n anirà.

EUGENIA

(Estranyada) Quí? Clara?

GONÇAL

Si, en Marius m'ha dit que fa algun temps que no està gaire bé de salut i que potser li convindria un canvi d'aires. Be, doncs; aprofitarem aquesta avinentesa per a enviar-la ^{a fora} una llarga temporada i així restareu tranquil·les la noia i tu. Clara es una xicoteta bonica, honrada i treballadora i molt serà que fora d'aquí no trobi un canviador del seu gust.

EUGENIA

Es estrany que Marius que abans s'oposava a tort i a dret que Clara se'n anés de casa, ara hagi canviat de parer.

GONÇAL

Llavors no se'n anava voluntariament sinó que Antònia l'havia tret per questions casolanes sense importància. Ni en Marius ni jo podiem consentir aquella injustícia. Ara es molt diferent. Les coses han canviat.

EUGENIA

I tant si deuen haver canviat? Millor que m'equivoqui amb els meus presentiments.

GONÇAL

Deixat de presentiments, de fantasies, de faules i de cabories. Parla clar d'una vegada si vols que t'entengui, perquè a mi ja em resultes més complicada que una

jugada d'escacs.

EUGENIA

Calla, que torna Marius.

MARIUS

(Per l'esquerra) Andreua es sent peresosa avui.

Diu que la disculpi, que ja hi aniran qualsevol altre dia...

GONÇAL

Sents? El que jo t'havia dit.

EUGENIA

Que hi farem. La peresa ha vençut a la urbanitat.

Passaré la vergonya d'anar de visita tota sola. Ara ja estic vestida.

GONÇAL

(Agafant l'escopeta) No rondini's que ja t'acompanyaré fins a la porta de la casa Pladellorens. Després baixaré alriu a veure si mato algun ànec. Ves caminant mentre deixo anar els gossos. (Eugènia se'n va pel passadís.) De passada veuré la presa, Marius.

MARIUS

Si va per allí tingui compte que la vorera es molt estreta i l'aigua està molt alta.

GONÇAL

Als llocs de perill sempre hi vaig amb peus de plom. No voldria pas morir de desgracia. (Gonçal fa mutis pel passadís.) Marius s'apropa al finestral i mira al jardí. Pausa)

ALNEQUE CLARA

(Treient el cap per la porta de l'esquerra) Ja son fora?

GONÇAL MARIUS

Ara mateix acaben d'anar-se'n. Entra.

CLARA

(Porta un pomell de flors rojes que posa al ge-

... rro) Els minuts em semblaven segles. Andreua també hi

... anat?

MARIUS

No. Li he demanat que es quedés perquè teniem de parlar. Baixarà de seguida.

CLARA

Però, no vas dir-li tot, ahir nit?

MARIUS

Vaig dir-li a mitges ... Però, jo crec que ella suposa tot el que ha passat.

CLARA

Em pensava que ja haviu parlat i decidit el que cal fer.

MARIUS

El que ha de fer-se ja ho tinc resolt, Clara. D'ací dos o tres mesos, quan ja no es pugui dissimular el teu estat, amb el pretext de refer la teva salut te n'aniràs d'aquí. Ja he dit al sogre que no estaves gaire bona i et convenia canviar d'aires una temporada per a reforçar-te del cap i reposar els nervis, i ell ha trobat molt atinada la idea.

CLARA

No sé, tinc el presentiment que si me'n vaig ja no tornaran a obrir-se'm mai mes les portes d'aquesta casa. I que seria de mi? De vegades sento vergonya de mi mateixa i m'ocorren uns pensaments tan desesperats que ...

MARIUS

Ningú no sospita res, i ningú res sabrà, fóra d'Andreua.

CLARA

Desenganyat Marius, aquestes coses no poden amagar-se fàcilment i ho sabrà tothom. I abans que ningú ho sabrà ella la madrastra. Els seus ulls ho veuen tot. Ahir a

l'arribar després de mirar-me de cap a peus i fixament als ulls, va dir-me. "Com t'has desmillorat noia. La nostra absència no t'ha probat gens". No pots imaginar-te la malícia que hi havia en les seves paraules.

MARIUS

Després de tot, encara que se'n assabentés el mon enter, seria igual. Tu Clara tornaràs (Agafant-la amorosament pels braços.) Ho sents? Tornaràs perquè jo vull que torni's.

CLARA

Conec la teva fermesa de voluntat, però en aquesta empresa, fracassaràs. Ja veuràs com tots s'oposaran a la meva tornada i la madrastra la primera.

MARIUS

Doncs tots hauran de transigir mal els hi pesi. Andreua en aquesta ocasió serà la nostra aliada.

CLARA

Andreua? No ho cregui's. Anit la vaig trobar desdenyosa i altiva com mai. "Ho has passat bé, bufona?" va dir-me mirant-me amb la mateixa insolència que la seva mare. Els seus ulls varen clavar-se'm a la carn com dues agulles. Vaig baixar el cap ruboritzada i sense contestar i ella encara va afegir mofeta "millor, millor que no m'hagis trobar a faltar!".

MARIUS

Està ressentida perquè no vas anar a veure-la durant la seva estada a la clínica.

CLARA

No podia anar-hi Marius. No podia. M'hauria conegut amb la cara que ...

MARIUS

Qué? Dignes.

CLARA

40

CLARA

(Tapant-se la cara) Deu em perdoni aquest horrible pensament. Jo no sé si desitjava la seva salvació o la seva .. No, no, no vui dirho. Soc dolenta. Soc una criminal. I no es d'ara, no ... Esperava amb ansia que la seva malaltia em retornés el que la seva passió m'havia robat. Ella ja ho sospitava això i fins va dir-m'ho alguna vegada però jo li vaig negar. Li vaig negar com m'ho negava a mi mateixa perquè volia oblidar el passat i estimar-la, però després d'una lluita interior de sentiments l'odi va vencer el desig de perdonar. Per això no vaig anar a veure-la. Temia no poder ocultar davant seu el que sentia. Oi que soc un ésser menyspreable Marius?

MARIUS

(Baixant els ulls.) Jo no tic dret a judicar-te, perquè la meva consciència tampoc està tranquil·la. Al trobar-me enfront d'ella, allà al sanatori, em feia la impressió que compareixia davant un jutge que ensems era la víctima cobejada. Val més no parlar-ne d'això, Clara. De tot el que ha passat indubtablement jo soc el responsable. La impaciència del meu desig va empenyer els esdeveniments. Vas caure per amor, i quan es peca per amor no s'es culpable.

CLARA

Si que ho soc, si, de culpable. Jo havia d'haver estat més forta i resistir la tentació. No devia cedir, i haver-me mort abans de llançar-me als teus braços.

MARIUS

He abusat de la teva abnegació. Primerament vaig cometre la imbel·licitat de casar-me amb Andreua estimant-te a tu. La brillantor d'aquesta casa va enlluernar la meua pobresa. Allò sí que fou un crim i tu la víctima. Després ... Ja està fet i no podem tornar endarrera. T'estimo i

et defensaré de tot i de tothom. Ara restarem encadenats per a sempre per aquesta complicitat moral que ens hem confessat, i pel deure de vetllar i protegir al fill que vindrà.

CLARA

Com m'en coratgen les teves paraules. Si m'abandonessis Marius, no se que seria de mi. Algunes vegades penso que el millor fora anar-nos'en en tots dos a qualsevol recó de mon, on ningú ens coneixés, per tal de no haver d'averkonyir-nos de res.

MARIUS

Això es un somni impossible de realitzar. Els nostres interessos estan aquí. No es fàcil començar la vida dues vegades.

CLARA

Lluny d'aquí podríem viure amb tota llibertat la nostra vida.

MARIUS

Tu no et fas càrrec de les responsabilitat d'un home. Sobretot ara, que no serem sols .. Creu-me Clara, seria una bojeria fugir abandonant-ho tot. Ja veuràs com Andreua ens ajudarà a sortir d'aquest mal pas.

CLARA

T'equivoques Marius. Andreua aprofitarà aquesta oportunitat per a venjar-se de mi.

MARIUS

Hi està obligada ajudar-nos. Ella es més culpable que nosaltres. Ella fou qui a força d'hipocresia, enderrocà la barrera que la teva resignació i el meu respecte, havien aixecat entre nosaltres. Ella ens posà l'un davant de l'altre ens obrí els braços i ens empenyà a tot dos, perque topessim. La seva malignitat ha excedit mil vegades a la de la llegendària serpent del pa-

radís, per tant haurà d'acceptar el resultat de la seva obra.

ANDREUA CLARA

Tinc por d'encarar-me amb ella. Tinc molta por.

MARIUS

Confia en mi. (Accepta-se a Cl.)

(Es senten dos trucs a la porta donats amb la mà.)

ANDREUA

(Des de dins) Marius

MARIUS

Endavant.

ANDREUA

(Per la porta de l'esquerra. En el seu rostre hi ha encara l'empremta del sofriment, però ella segueix activa i dominadora com abans) Si faig nosa .. (Fa un moviment per anar-se'n.)

MARIUS

(Sec) Quedat!

ANDREUA

(Mordaç.) Veig que malgrat la meva llarga absència

encara teniu coses per a dir-vos. Us ha mancat temps i això que no vareu pas esmerçar-lo en visitar-me.

MARIUS

Deixa't d'indirectes poc piadoses. T'esperavem Andreua. Entre nosaltres dos ja està dit tot. Es a tu que hem de dir-te quelcom greu. Deu saber-ho perquè ets la nostra còmplice i convé anar d'acord fins al final.

ANDREUA

(Fingint estrangera) Jo còmplice? No comprenc ...

MARIUS

No facis la desentesa. Massa comprens a que em refereixo. Ahir ja vaig indicar-te alguna cosa, però estaves cansada del viatge i varem quedar que avui parlariem

els tres. Estic segur, però, que tu endevinaràs el que jo vaig callar.

ANDREUA

No tinc el dò d'endevinadora. Vaig entendre solament que la Clara estava malalta i el seu estat era greu. (Acostant-se a Clara, que baixa el cap) I la veritat vore's almar-me sense motiu, perquè aquesta no fa pas cara de malalta.

MARIUS

No fingeixi's que tu saps tan be com nosaltres de quina infermetat es tracta. La Clara no pot continuar vivint aquí.

ANDREUA

Tens raó. No pot continuar-hi, no.

MARIUS

Se'n anirà dintre dos o tres mesos amb una excusa qualsevol,...

ANDREUA (Sec)

Em sembla un termini massa llarg.

MARIUS

Això es el de menys. Se'n anirà abans si convingués.

Probablement es desplaçarà a una casa de confiança de la capital ...

ANDREUA

Es una bona solució. A Barcelona hi ha mitjans per a tot.

MARIUS

Deixarem que el temps passi ...

ANDREUA

Per desgracia el temps no hi ha manera de deturar-

MARIUS

I després d'una llarga temporada...

ANDREUA

Després ... que?

MARIUS

La Clara tornarà.

ANDREUA

Com dius?

MARIUS

Dic que Clara tornarà a casa. Em sembla que parlo clar.

ANDREUA

Claríssim. Ara escolta la meva opinió, Marius. Aquesta dona sortirà d'ací de seguida i no tornarà a posar els peus a casa mentre jo aleni. Veus com jo també se parlar tan clar com tú?

CLARA

Sents? El que jo t'he dit.

MARIUS

Calla tu. Deixam enraonar a mi Clara. No perdem els estreps. Tu no pots pensar això.

ANDREUA

Pensar-ho? Es poc. Anhelar-ho amb tota la força del meu esperit. Aquesta se'n anirà per a sempre.

MARIUS

No tens dret a ...

ANDREUA

Que no tinc dret a bandejar de casa meva a qui ha abusat sense escrúpol de l'hospitalitat que ací disfrutava? No més mancaria això!

MARIUS

Si nosaltres hem obrat malament tu en tens la culpa. Tu fores la tentació!

CLARA

Encara no ho saps prou bé Marius.

ANDREUA

Si que ho sap bé, si. No el cregui's tan innocent. El que hi ha és que mentre jo escorcollava la teva ànima i t'empenyia suaument pel camí dels teus desitjos, ell feia com si no es donés compte de res, perquè nosaltres dues li donguessim tot fet i d'aquesta manera poder eludir els càrrecs de consciència, com ara fa. Perdona'm que t'ho digui, però sempre has estat una mica egoista i un bon xic especulador.

MARIUS

A egoista i especuladora no hi ha qui t'aventatgi. Sinó hagués estat la teva estudiada i falsa abnegació -que clarament ho veig tot ara- no hauria passat res.

ANDREUA

Que facil resulta fer responsable als altres dels nostres actes, però que dificil justificar-los. Que jo vaig ésser la tentació, la serpent ... Molt bé. Accepto la paradoxa, però, us hauria fet pecar si la idea del pecat no hagués estat ja en vosaltres? No hi ha foc que pugui encendre l'aigua.

MARIUS

Però el foc pot evaporar-la i fer-ne un instrument seu. Sigui's justa Andreua. Tu vas tornar a inflamar el que ja estava apagat.

ANDREUA

No. Solament vaig remoure la brasa i treure la cendra que la cobria. No s'encen el que ja ha cremat, ni el que no pot cremar. Clara va declarar-m'ho tot; que sempre t'havia estimat bojament. Tu potser no t'atrevies confesar-t'ho ni a tu mateix, però en el fons del cor, senties igual anhel que ella. En el recó mes amagat de la vostra consciència hi guardaveu com un tresor, l'esperança de posseir-vos algun dia. Al vostre desei-
ximent no fou una renúncia sincera sino un ajornament

premeditat.

MARIUS

Un ajornament?

ANDREUA

Si, si. Un ajornament sense data fixa. Em veieu amb poca vida i ajornareu vostres desitjos carnals fins que tu quedessis lliure.

MARIUS

(Amb forçada ironia.) No cal discutir. Sentirem totes les enormitats que t'ocórrin fins que t'hagis desfogat. Paciencia Clara.

ANDREUA

Quan s'ha pensat i obrat com vosaltres heu fet, no es pot donar la culpa a ningú del que ha succeït i molt menys parlar del dret de tonar a casa aquesta dona.

MARIUS

Però, negaràs que tu vas fer tots els possibles per a transformar en realitat les teves fantasies? Has oblidat l'obra de suggestió que exercires sobre Clara unes setmanes abans del teu viatge? No recordes que va llençar-la als meus braços la vigília de la teva anada? I la conversa sostinguda amb ella per tal d'obligar-la a accedir i secundar la diabòlica idea que anomenaves la teva darrera voluntat, tampoc la recordes?

CLARA

Tot el que has dit, es veritat. Tot, tot!

MARIUS

No es possible que ho hagi oblidat.

ANDREUA

No ho he oblidat, no.

MARIUS

Doncs has de reconèixer que tu vas ésser la nostra còmplice, com t'he dit abans.

ANDREUA

Això no puc reconeixeu perquè no es cert. Si vaig fer avortar els esdeveniments fou per culpa teva.

MARIUS

Meva?

ANDREUA

Si, teva. Tu vares oposar-te que Clara marxés de casa a les bones.

MARIUS

Perqué era una injustícia....

ANDREUA

I digues: era just que jo m'anés corsecant veient com una altra dona s'alçava entre tu i jo, i m'empedia conquerir el teu amor? Perqué no buscava la seva felicitat en un altre lloc deixant-nos trobar la nostra?

El mon es gran .. Quan vaig convencem per l'amarga experiència que ningú, ni els meus, es compadia dels sofriments que fatalment em conduirien a la bogeria o a la mort, llavors vaig decidir emprar els mitjans que calguessin per tal de triomfar.

MARIUS

La moral jesuítica. El fi justifica els mitjans!

ANDREUA

Això és!

MARIUS

Anima cristiana i generosa!

CLARA

Com ens ha fet servir de joguines.

MARIUS

Quina infàmia.

ANDREUA

He jugat amb vosaltres, però també he jugat amb la meva vida. Tu qualifiques de infàmia el que ha es-

estat un joc desesperat de vida o mort. Si jo faltava vosaltres no perdieu res i ho guanyaveu tot. Si sobrevivia a l'operació obtenia per sort el dret que no volguereu reconeixem quan era hora. El joc ha estat net i legal.

(A Clara) I tu l'has perdut. Doneu doncs la culpa a l'eternitzar que no ha volgut emportar-se'm ...

CLARA

Quina llàstima. Ara hi hauria al món un monstre menys.

MARIUS

Clara.

CLARA

No puc callar més. Massa que he callat. Ara comencem a prendre tota la magnitud de la teva dolenteria. Vas enganyar-me fingint-me un afecte que no senties, per a manejar a caprici teu la meva voluntat i fer-me perdre tot jurant-me que el sacrifici de l'honra seria la felicitat de Marius i la meva i la de tots els d'aquesta casa.

ANDREUA

Podia haver-ho estat cas de jo faltar.

CLARA

Falsa! Prou ho savies tu que sortiries bé de l'operació.

ANDREUA

Aquestes coses no les sap ningú. Prop de tres mesos he estat lluitant amb la mort. Et consta que es veritat encara que no vagi's constatar-ho personalment.

CLARA

Mentida! Tot mentida! Menties quan vas explicar-nos que havies consultat sola a un altre metge; menties quan ens parlaves de la teva greugesa; menties durant la llarga convalescència; ments ara.... Has mentit sempre, sempre, sempre! Solament en una cosa ets sincera; quan

declares que no sents altre desig que el de la meua
perdició.

ANDREUA

Jo no he dit això.

CLARA

Però ho penses i ho diu la teua manera d'obrar.
Saps que el tancar-me la porta d'aquesta casa, serà la
meua perdició.

ANDREUA

Jo no desitjo res més que allunyar-te del meu ca-
mí. Que cada una segueixi el seu.

MARIUS

Això es bo per a dir, Andreua. Per una dona sola,
en la situació de Clara, tots els camins, menys els de
casa, son tortuosos, plens d'entrebancs i perills i con-
dueixen al mateix lloc: a la desesperació.

ANDREUA

No faltarà qui la reculli.

CLARA

Segueix's mentint, encara. Com sinó sapiguessis
que ningú no pot recollir-me, fora de vosaltres.

ANDREUA

Vaig a demostrar-te que no soc el monstre que tu
et figures. Abans d'anarme'n, pensant en el teu esdeve-
nidor vaig escorcollar les intencions d'un home ..

CLARA

Ja sé de quin home es tracta. D'en Boi ...

ANDREUA

Just! D'en Boi. Està disposat a prendre't per mu-
ller.

CLARA

Abans d'anar-te'n ja tramaves el desenllaç de la
teua obra i no volies deixar-me abandonada al mig del

... carrer. Quina ànima mes gran la teva.

ANDREUA

Ets injusta amb mi i despectiva amb la teva sort.

Després d'haver-te ofert l'ocasió de passar una esplèn-
da lluna de mel amb el meu home ...

MARIUS

Andreua!

ANDREUA

Vulgui's o no, encara ets el meu marit davant la so-
cietat. Després de deixar el meu propi llit per a revol-
car-vos-hi junts ravejant-vos d'afalacs mutus, fins a la
sacietat, t'he buscat un subjecte generós i resignat que
et pendrà per esposa. Que més vols de mi?

CLARA

Quin cinisme tens Andreua. Prefereixo que tothom
s'assabenti de la meva deshonra que encobrir-la amb a-
questa unió repulsiva que em proposes que per a mi fora
una deshonra pitjor. No sé que em fa més fàstic si la
comformitat vergonyosa d'aquest homenet carregat d'anys
d'avarícia i de luxuria o la teva repugnant mitjançeria.

ANDREUA

Digue's sense embulls que no es l'odi a en Boi sinó
l'amor a Marius el que t'impideix casar-t'hi.

CLARA

Be doncs, si ja ho saps perquè ho preguntes? En Ma-
rius es meu, perquè sempre ens hem estimat amb deliri i
el nostre amor no resultarà estèril. Ha estat meu i serà
meu, car jo, seré l'amorosa mare del fill seu. (Abraçant-
se a Marius).

MARIUS

(Volent desfer-se'n) Que fas, Clara?

ANDREUA

(Arrencant-la dels braços de Marius) Apartat mala

peça. No toquis el que no et pertany, lladre. No hi ha res teu aquí. D'aquesta casa no pots endurte'n altre equipatge que la teva baixesa. Bagassa,

CLARA

Sents com em tracta i no li escups al rostre? I la deixes per a sempre? Tu no m'estimes Marius.

ANDREUA

I doncs, que et pensaves, perduda ...

MARIUS

Prou Andreua.

CLARA

(Esclatant en plor) Quina desil.lussió Mare me-
va!

ANDREUA

Ves-te'n. Ves-te'n de davant meu desagrada.

CLARA

Ja me'n vaig. Assaboreix amb tot plaer la teva victòria. Jo no et faré mes nosa.

MARIUS

Clara assossegat. Pensa amb el nostre fill. (Clara baixa el cap i sanglota més fort) Espera'm al jardí.

Jo vui parlar a soles amb Andreua. Això no pot quedar així. (Clara fa mutis pausadament pel passadís. Amb el cap baix i contenint-se el plor. Marius emocionat la segueix amb l'esguard. Pausa. De cop obeint a un pre-sentiment^{que} li acut, va a seguir-la) Clara, Clara.

ANDREUA

(Amb un crit imperiós.) Marius. Queda't! (Marius s'atura indecís al llindar del passadís.) Ja t'esperarà al jardí no passis ànsia.

MARIUS

Has estat soberga i dura com mai. La violència de la discussió t'ha portat segurament mes enllà de les

teves intencions.

ANDREUA

No ho cregui's. No vui retirar una sola paraula ni tornar enrera un sol pas.

MARIUS

Rumia-ho serenament Andreua. El destí de Clara no pot ésser-te indiferent.

ANDREUA

No me'n és. Per això vaig pensar amb en Boi.

MARIUS

Ja has vist que aquest home li repugna a Clara. No queda doncs altra solució sinó admetre-la a casa quan hagi passat tot ...

ANDREUA

Però encara no estàs convençut que això es impossible?

MARIUS

Així es veritat que desitjes vengar-te d'ella ...

ANDREUA

No sé com explicar-ho. Quan està lluny de mi l'aprecio i fins l'estimo però quan la veig prop meu l'aborreixo profundament. No puc fer-hi mes.

MARIUS

Bah! Argúcies d'una consciencia intranquil·la. Si Clara t'inspirés llàstima o pietat no voldries que si-gués una desgraciada.

ANDREUA

No més penses en ella ... i jo? Deixem de banda la desagradable impressió que produiria la seva tornada a la gent que sabessin o sospitessin la veritat. Pensem solament en el que succeiria dins de casa. La noia tímida d'abans esdevindria una dona dominadora. Voldria tenir tants o més drets que jo. Esser la veritable mestressa

i jo l'amiga ... No, no Marius. T'estimo massa per a poder consentir això.

MARIUS

Es absurd i vergonyós el que penses.

ANDREUA

També ho deies del que pensava abans d'anar-m'en i amb tot ha resultat una brutal realitat. Si vaig fer el que vaig fer va ésser per a obtindre un motiu justificat per a allunyar aquesta dona que ha estat el destorb de la nostra felicitat. I ara que tinc la prova irrefutable per la qual vaig exposar la vida, per a poder fer respectar la meua voluntat, pretens il·lús tornar a carregar-me a les espatlles la creu de la resignació i fer-me reempendre el camí del calvari fins arribar al cim? T'equivoques Marius. Soc cristiana, però no sento vocació de màrtir.

MARIUS

Llavors ... Jo no puc deixar aquesta dona abandonada. S'ha confiat a mi i soc responsable de la sort d'ella i de la del ésser que duu a les seves entranyes. Si m'obligues a escollir ..

ANDREUA

Jo no t'obligo. Ets tu que deus escollir lliurement. Encara que altra vegada tingués d'arriscar la vida, preferiria que ella se te'n portés a tenir que compartir-te.

MARIUS

Pensa que jo no puc elegir amb llibertat perquè estic vinculat amb aquesta casa.

ANDREUA

No més amb la casa?

MARIUS

No he volgut referir-me a l'immoble, sinó a les

persones de la casa. Voldria que totes fossiu felices.

ANDREUA

Jo no podria ésser-ho de la manera que tu proposes.

Hi ha coses que no poden acceptar-se.

MARIUS

Veig que continua la teva ofuscació. Acabem. Si avui t'he parlat d'això, ha estat perquè volia tranquilitzar a Clara que estava molt excitada. Espero que el temps, la raó i la pietat faran canviar-te d'opinió. (Amb passió.) Però una cosa haig d'advertir-te; aquesta dona, pel seu estat, ara és sagrada, i nosaltres som responsables del que pugui ocorre-li. No ho oblidi's. (Se'n va pel passadís.)

ANDREUA

(Després d'una pausa.) Josepa. Josepa.

JOSEPA

(Apareixent per l'esquerra.) Que em cridaves Andreua?

ANDREUA

Si. Vui que em facis companyia. Es tan gran aquesta casa, que al romandre sola una estona em fa l'efecte queestic abandonada en un desert, o en un cementiri.

JOSEPA

(Amb estranyesa.) I ara?

ANDREUA

Com més va més poruga soc. Ha tornat la mamà?

JOSEPA

Encara no. Amb les conversacions de senyores passa el mateix que amb les cireres, s'emboliquen les unes amb les altres.

ANDREUA

I el papà, no s'ha llevat?

JOSEPA

Ui, ja fa estona. Ha sortit amb l'escopeta, però hi veu tan poc que si no ensopega algun altre caçador pel camí i li compra algun cap a tant la peça, no menjarem caça.

ANDREUA

Calla murmuradora. Et prohibeixo que facis bro-ma ~~amb~~ ^{meus} dels pares.

JOSEPA

El dimoni se m'emporti si avui no puc burlar-me de tots els papàs que hi han hagut des d'Adam i Eva. Un dia com aquest! Si em sembla un somni que torni's a ésser aquí, entre nosaltres.

ANDREUA

Veritat que sí? (Treient el cap pel finestral)
Qui es aquell minyó que treballa ací baix?

JOSEPA

Un horticultor que el senyoret va llogar per una temporada per l'arranjament dels arbres i les plantes. Ja veuràs quin jardí ha deixat, sembla talment el paradís. Es un xicot molt eixerit i alegre. Tot el dia canta. Ja el sentiràs. Sembla un tenor de "triatto". Jo l'enyoraré quan sigui fora.

ANDREUA

(Apartant-se del finestral.) Digas-me Josepa. No ha vingut ningú a preguntar per mi?

JOSEPA

Ja ho crec, si ha vingut. Abans faltaria al seu enterrament.

ANDREUA

De quí em parles?

JOSEPA

De quí ha d'ésser. D'aquell beneit d'en Boi.

ANDREUA

48

(Amb un gest de menyspreu) Ah! No vui veure'l (S'en torna al finestral).

JOSEPA

No calia que m'ho diguessis. Ja li enviat a escampar la boira. Li he dit que avui no podies rebre'l i que tornés un altre dia.

ANDREUA

Ben fet. (Pausa) Has vist a Clara?

JOSEPA

Si l'he vista de bon matí que collia unes flors vermelles. (Adonant-se del gerro) Mira-te-les son aquestes. Oi que son boniques?

ANDREUA

Molt. Color de sang i foc.

EUGENIA

(Entrant pel passadís). Bon dia, filla.

ANDREUA

Bon dia mamà. (Es besen)

EUGENIA

Encara no fa vint-i-quatre hores que ets a casa i ja t'estàs ^{f'has disgustat} ~~disgustant~~ amb Clara.

ANDREUA

Com ho saps?

EUGENIA

Ho he sospitat. L'he trobada a la cruïlla ^{de la carretera} / tota moixa i caminant com si l'empaitessin, en direcció a la fàbrica. Ella ni m'ha vist. Devia anar a explicar l'escena a en Marius, segurament.

ANDREUA

Quan l'has vista, ara?

EUGENIA

Ja fa estona. Al sortir de casa els Pladellorens.

ANDREUA

Oh! Quin mal presentiment. Corre, Josepa, arribat

fins a l'obra a veure si hi és.

JOSEPA

I si no hi és? Que faig?

ANDREUA

Preguntar a la gent si l'han vista per allà i
buscar-la. Fes-la tornar. Corre. Corre. (Josepa se'n
va precipitadament pel passadis.)

EUGENIA

Però, per qué t'alarmes d'aquesta manera?

ANDREUA

Perqué temo quelcom greu.

MARIUS

(Entrant per l'esquerra.) On es Clara? No l'he
trobada ni al jardí, ni a la seva cambra, ni en cap
lloc de la casa.

ANDREUA

La mamà l'ha vista que anava en direcció a la fà-
brica.

MARIUS

A la fàbrica?

EUGENIA

Jo l'he vista als quatre camins. On anava no ho sé.
També podia dirigir-se a casa en Vadó.

MARIUS

Es molt estrany en aquesta hora.

ANDREUA

Ara hi he enviat la Josepa a buscar-la.

MARIUS

Me n'hi vaig jo. Hi arribaré abans que ella pas-
sant per la drassera. (Va anar-s'en quan entren Josepa
i Boi pel passadís.)

JOSEPA

Andreu. Andreu.

ANDREUA

ANDREUA

Que hi ha?

MARIUS

Què passa?

JOSEPA

En Boi els ho dirà. Quina dissort. Quina dissort.

BOI

La Clara

ANDREUA

Que?

MARIUS

Parleu.

BOI

La Clara s'ha llençat a la presa.

ANDREUA

Oh!

EUGENIA

Jesús!

MARIUS

I s'ha negat?

BOI

S'ha negat. Ara hi ha treballadors d'allà que la cerquen.

MARIUS

(Desesperat a l'Andreua) La teva obra.

ANDREUA

L'obra de tots tres.

MARIUS

No! No! Teva. Sòlament teva. La pobre Clara i jo

no hem estat res mes que intèrprets desafortunats. Tu ets la veritable autora. Tu, superba i sense entranyes, no se si per odi o per enveja, has empés astutament a Clara al suïcidi. A Clara i al seu fill. Al meu fill. La il·lusió més gran de la meva vida.

ANDREUA

Tu no ignores pas, que el desig fervent de la me-
va vida, era concebre, parir i pujar un fill teu, i
Déu no m'ha concedit la sublim gràcia de la fecundi-
tat. El no poder gaudir la joia de la maternitat, per
a mi ha estat una ferida dolorosa de la qual no gua-
riré mai més. Però, davant la trista dissort se impo-
sar-me el sacrifici de la resignació cristiana. Impo-
sa't també aquest sacrifici i no deixi's arrastrar-te
per la desesperació. No es pot vencer la fatalitat.

MARIUS

No puc ni vull resignar-me. La fatalitat en a-
quest cas has estat tu, i si no puc vençe't puc al-
menys menyspreuar-te, dona eixorca i malvada.

ANDREUA

Marius!

MARIUS

Miserable. Vil. Maleida sigui's mil vegades l'ho-
ra que et vaig coneixer. (Fa mutis pel passadís.)

EUGENIA

Mala llengua. Així et morissis sobtadament.

ANDREUA

Que Deu no t'escolti, mamà!

(Al desfora es sent al jardiner que canta una can-
có alegre que durarà fins al final de l'acte.)

EUGENIA

Es un desagrait. Es un mal home. Es indigne del
teu afecte.

ANDREUA

Tens raó, mamà. Tens raó, però malgrat tot l'es-
timo amb deliri. Aneu Boi, seguiu al senyoret. Està
fora de si. Vigileu-lo que no faci un disbarat.

BOI

Resti tranquil la senyoreta. (Mutis pel passadís)

rapidament.)

EUGENIA

Ets digne de plànyer, filla meva.

ANDREUA

I tant si ho soc. Voldria oblidar-lo, avorrir-lo, odiar-lo i no puc. No puc. Em sento encadena^{da} a ell en cos i ànima.

EUGENIA

Això ja no és amor. Això és bojeria.

ANDREUA

Es veritat. Una bojeria d'amor que acabarà amb la meva vida. Es el meu fat. (Fixant-se amb les flors del gerro.) Ah! les flors collides per Clara. També ella estimava follament a Marius. (Prenent les flors.) Flors de color de sang. Símbol de passió i dolor. (Les besa efusivament.) Ai! (Deixa caure les flors posant-se la ma al cor.)

EUGENIA

(Corrent al seu costat.) Que et passa?

JOSEPA

(Fent el mateix.) Reina Santíssima!

ANDREUA

No sé. M'he sentit una punxada al mig del cor. (Cau en una poltrona sense sentit.)

EUGENIA

Filla! Filla meva.

JOSEPA

Andreua, Andreua!!

T e l ó

Fi del tercer acte

E P I L E G

(El teló que caurà al finalitzar l'acte tercer, serà una imitació d'una monumental pàgina de periòdic, en la qual si llegirà la següent notícia:)

ACCIDENT TRÀGIC

(CATALUNYA) Al poble X, en un vell molí en el qual s'estaven efectuant importants reformes per a transformar-lo en una fàbrica moderna de productes químics, la senyoreta secretaria de l'enginyer Marius Camps i Mateu, director de les obres i gendre del propietari de la finca, al travessar la palanca de la presa, va tenir la dissort de relliscar i caure al fons. L'esmentat enginyer que es trobava prop d'aquell lloc, al donar-se compte de la desgracia, es llençà precipitadament a l'aigua, per tal de salvar-la, però, després de lluitar llarga estona per aconseguir-ho li mancaren les forces, morint ambdos negats.

La nova ha causat consternació al poble i a tota la rodalia, per tractar-se de persones molt conegudes.

Corresponsal Masdeu

El Personatge

(Apareixent davant el teló, després d'haver transcorregut temps suficient perquè el públic hagi pogut llegir la notícia)

Respectable concurrència. Perdoneu la intromis-

sió forçosa de la meva presència en aquest afer. La meva modesta intervenció es necessària. Soc l'epíleg. Un personatge més, de l'obra que acabeu de veure representar, i parlo, -caldria dir-ho?- per boca d'altri.

En la vida real, els drames, es representen privadament i sense títol. Neixen, creixen i moren amb nosaltres mateixos, que en som autors i intèrprets alhora. Però, en el món de la faràndula, en el món de la realitat assimilada a força d'artifici i fantasia, el títol no deixa d'ésser un artifici també, una fantasia més, de la qual es impossible prescindir-ne. Es, com si diguessim, el mirallet que es fa servir per a caçar aloses. Es clar que moltes vegades el nom no fa la cosa, de la mateixa manera que la corona no fa el sant, ni la cara sense afairejar el revolucionari, no obstant, encara que sembli inversemblant, pot ocórrer com en el present cas, que l'obra sigui filla del títol, malgrat el pare hagi romàs indiferent i ocult, fins en el moment precís d'haver de legitimar-la públicament.

Unes ratlles inserides en un diari qualsevulla, escampen per la península, i si convé arreu del món, per mitjà de la reproducció en altres periòdics, la nova d'un succés que ha costat la vida a unes persones, però, en la notícia publicada, per ignorància o per conveniència, d'uns o altres, hi ha estat falsejada la veritat -el mateix que en aquesta- i l'essència del conflicte que fou el motiu del fatal desenllaç queda esvaïda, i el drama, el veritable drama, transformat en un dissortat accident, i per tant, resta ignorat de tots aquells que no l'han vist o no l'han vist viure.

Ve't ací, breument exposat el pensament d'un home, que esperonat pel seu dessinteressat amor al teatre, sense ésser literat, *autoritat i amb patènt,* ha comès la gosadia d'intentar aquest assaig escènic.- Perdoneu-lo companys per aquesta vega-

da, doncs pensa no reincidir.

Quants i quants drames familiars, i àdhuc, quantes i quantes tragèdies terribles i sagnants de la història dels pobles, han estat ^{sofisticades} ~~mixtificades~~ o prostituides per la mala fe dels homes, mitjançant les lletres de motlle?

Quantes virtuts, quants defectes, poden cobrir-se o descobrir-se, per obra i gràcia de qualsevol repòrter?

Comptat i debatut, la vida mateixa no es res més que una farsa inacabable, el món un immens escenari, i la humanitat tota una colla de farandulers. Per això esdevé sovint, que en mig de tan confusionisme i de tanta simulació, hom no sap certament on comença, ni on acaba, la veritable veritat de la nostra vida.

Shakespeare, el tità de la dramaturgia anglesa, parlant de l'art escènic, solia exclamar: "mentre el món sigui món hi haurà teatre". Molière, l'insigne autor i actor francès, trobant-se en estat agonitzant, va dir irònicament, als amics que l'envoltaven: "estic representant la meva darrera comèdia". Els dos genis, tan allunyats d'època, d'ambient, de temperament i d'ideologia, coincidiren en aquest punt: que el teatre te quelcom de realitat, i la realitat te quelcom de teatre.

I ara, deixem les divagacions i les paradoxes per a una altra ocasió, i donem per finida definitivament la farsa d'aquest drama, titolat "Notícia de premsa", sol·licitant, a faisó dels clàssics, la gràcia de la vostra indulgència, per a tots els que d'una manera o altra, hem intervingut en aquesta representació, amb la única finalitat d'aportar el nostre humil esforç, en pro del Teatre Català.

Salut, camarades.

FI DE L'OBRA

=====